

Компанія «Еко-Буд» запрошує на роботу на контрактних умовах архітекторів, інженерів електриків, інженерів будівельників, столярів та працівників інших будівельних професій, які мають досвід роботи за фахом у США, Канаді, Фінляндії, Німеччині та інших країнах. Для осіб з вищою освітою — диплом обов'язковий.

Компанія «Еко-Буд»,
вул. Володимира Великого, 18, 7-й поверх, м. Львів, Україна, 79053.
www.eko-bud.com.ua
E-mail: eko-bud@ukr.net
Телефон: + 38 032 242 54 80;
+ 38 067 372 97 20;
Факс: + 38 032 297 60 97.

Особняк
42 000 євро

Щочетверга с.12

Програма доступного житла компанії «Еко-Буд»

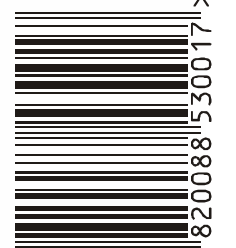
Добрий ранок! дай дже ст найцікавішої інформації та аналітики

ТЕЛЕ
РАДІО
ІНТЕРНЕТ

НОВИНИ

№27-28
(127-128),
17 — 31
липня
2008 р.

Щотижневик

Ціна 1,00 грн.

Існує досить світла для тих, хто хоче бачити, і досить мороку для тих, хто не хоче. **Б. Паскаль**

**Леонід Кравчук:
Лише НАТО може
допомогти Україні**

Перший Президент незалежної України Леонід Кравчук був одним із авторів законів про державний суверенітет України, але, за його словами, вивчивши міжнародну та внутрішню ситуацію, він заявляє, що сьогодні для України позаблоковий статус не є реальною.

«Ззовні немає у нас іншої політичної сили на сьогодні, зокрема, в Європі, крім Північноатлантичного альянсу, який може, в разі складності для України - а ми, як політики, маємо прогнозувати всякі можливості - допомогти нашій державі», - сказав Радіо Свобода перший Президент незалежної України.

Леонід Кравчук наголосив на тому, що Україна повинна приєднатися до всіх європейських структур без винятку, вона є вже членом Ради Європи і повинна приєднатися до Європейського Союзу та Північноатлантичного Альянсу: «Тоді Україна по справжньому вибере європейський курс свого розвитку і буде серед цивілізованих країн Європи і буде захищена, буде стабільно захищена від зовнішніх впливів».

Сьогодні вже говорять про загрозу суверенітету держави. Такі заяви Леонід Кравчук прокоментував: «Я оптиміст, я в це не вірю. Тому що незалежна Україна існує вже 18 років - попри все, що відбувається - різних заяв російських політиків, різних заяв російських чіпників, літераторів і таке інше - Україна живе. Навіть коли Путін каже, що Україна не є державою, з його точки зору, то це його неадекватна реакція на ситуацію у світі.

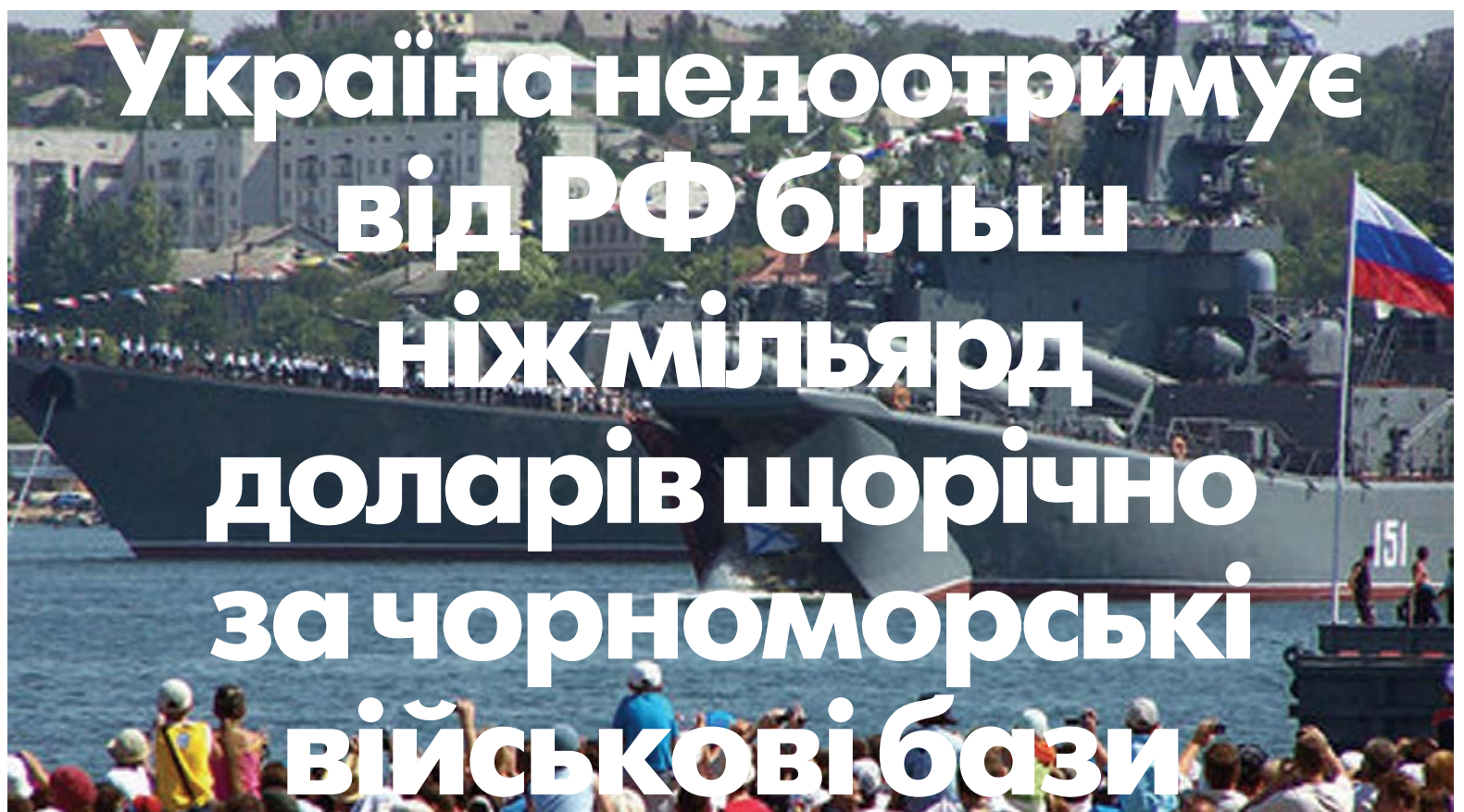
Я переконаний: Україна є і буде незалежною українською державою».

18 років тому Верховна Рада УРСР ухвалила декларацію про державний суверенітет. За Декларацію про державний суверенітет проголосували 355 народних депутатів. Зараз, за словами Леоніда Кравчука, такого результату не було б.

«Це свідчить про те, що за той час, який пройшла Україна в своєму державному розвитку, виникли такі політичні сили, які сьогодні більше дбають про власні крісла і якими управляють, на жаль, не національні інтереси, а бізнесові. Візьміть сьогодні будь-яку з наших політичних сил у парламенті. Вони оточені корупціонерами, оточені різного роду людьми, які в політиці нічого не знають і не збираються знати.

Це лавочники, це комерсанти, це люди, які живуть проблемами більше заробити, незалежно де заробляти», - сказав Леонід Кравчук в інтерв'ю Радіо Свобода.

radiosvoboda.org

Україна недоотримує від РФ більш ніж мільярд доларів щорічно за чорноморські військові бази

Україна втрачає більше мільярда доларів щорічно унаслідок заниженої ставки орендної плати для чорноморських баз Російської Федерації. Такі результати дала проведена «Дзеркалом тижня» оцінка ринкової вартості оренди земель, об'єктів інфраструктури та морської акваторії, зайнятих підрозділами російського Чорноморського флоту. За даними «ДТ», на сьогоднішній день орендна плата за гектар землі в прибережній зоні АРК складає близько 100 тисяч доларів. В той же час ЧФ РФ займає в Криму 3500 гектарів земель, що дає показник в 350 мільйонів доларів орендної плати на рік.

Крім того, російський флот експлуатує в АРК 127 причалів. Ринкова вартість річної оренди причалу для комерційних фірм в Криму складає 1,2 мільйона доларів.

З урахуванням вартості оренди акваторії в Севастополі та Феодосії, орендної плати за рекреаційні об'єкти, обладнані полігони та аеродроми, а також радіочастотний ресурс, загальну суму українських фінансових втрат «ДТ» оцінює в 1,5 мільярда доларів.

Навіть при використанні методу нормативної грошової оцінки вартості оренди землі, будівель і об'єктів інфраструктури, який дає фінансові показники значно нижчі, ніж реальні ринкові, орендна плата за базування ЧФ РФ повинна складати не менше ніж півмільярда доларів.

В той же час, відповідно до Угоди про перебування ЧФ РФ на території України, остання в якості компенсації за використання кримських земель та інфраструктури отримує тільки 97,75 млн. доларів у вигляді списання державного боргу.

Детальніше читайте у статті Валентини Самар «Прося у нищого на хлеб, богатым подаем на бедность» на 4-5 с. dt.ua

БЮТ уже майже готовий до зриву депутатських канікул

Парламентська фракція БЮТ завершила збір підписів для скликання позачергового засідання Верховної Ради щодо розгляду запропонованих урядом змін до державного бюджету на 2008 рік. Про це заявив журналістам лідер фракції Іван Кириленко.

«БЮТ практично зібрав необхідні для скликання позачергової сесії 150 голосів народних депутатів. Ми сподіваємося на підтримку усіх фракцій, яким не байдужа доля країни», - сказав він. Лідер фракції зазначив, що БЮТ готовий зібратися в сесійній залі Верховної Ради як тільки будуть досягнуті домовленості з депутатами від інших політичних сил про підтримку змін до державного бюджету. «Особливо хочу звернутися до Блоку Литвина, що стоїть на прордержавницьких позиціях, підтримати зміни до державного бюджету. Я не розумію, чому ця політична сила, до якої входять кращі аграрії країни, не підтримала бюджет, який зараз так необхідний селу», - сказав Кириленко.

Лідер фракції нагадав, що уряд запропонував виділити з державного бюджету більше 1 млрд. грн. на закупівлі зерна до державного продовольчого резерву, 200 млн. грн. на здешевлення аграріям кредитів комерційних банків.

«Ті кошти, які передбачені в запропонованих урядом змінах до державного бюджету, дозволили б підтримати аграрів у період збирання (врожаю). Кошти селу необхідні вже зараз, а у вересні - може бути пізно», - підкреслив Кириленко.

Як відомо, минулої п'ятниці Верховна Рада провалила обидва законопроекти зі змін до Держбюджету - урядовий і президентський.

pravda.com.ua

Два десятиліття тому у вашингтонському державному видавництві вийшла друком доповідь американської конгресово-президентської Комісії з дослідження голоду в Україні. Вона вирізнялася не тільки об'єктивним аналізом фактів, а й проведенням чіткої грани між катами й жертвами. У ній — вперше в історії на державному рівні — містилися два взаємопов'язані ключові висновки. Перший — «Сталін і його оточення вчинили геноцид проти українців у 1932—1933 рр.» Другий — «Американський уряд вчасно отримував достатньо інформації про голод 1932—1933 років в Україні, однак не визнавав цього публічно й по суті не реагував». Автор цих висновків, як і майже всієї фундаментальної доповіді, — виконавчий директор комісії, найвідатніший дослідник Голодомору доктор Джеймс Мейс, який заслуговує на нашу вічну шану. Під гострий скальпель його людського сумління потрапили американська політика і дипломатія 30-х років ХХ століття. Так розвіявся міф про беззастережну відданість США і одного з найпопулярніших в американській історії президентів ідеалам свободи й демократії. Адміністрація Франкліна Делано Рузвельта, і передусім сам господар Білого дому, повністю знехтували мораллю і керувалися в ставленні до сталінського режиму суто прагматичним міркуванням — прагненням «опанувати безмежний радянський ринок». Водночас в умовах глибокої економічної кризи, що охопила Америку, ліві та

Історія, дипломатія і мораль

ліберальні кола цієї країни сліпо захопилися «соціальним експериментом», який здійснювався в СРСР. Історія не визнає умовного способу: що звершилися — тому немає вороття. Та до певного моменту хід подій не є фатальним. Тож, користуючись в історичній науці умовним способом, можна проаналізувати альтернативні шляхи розвитку, які були можливими допоки не відбувся кардинальний поворот. У даному разі — у найгіршому розумінні цього слова.

12 жовтня 1984 року президент Роналд Рейган підписав указ про створення конгресової голодової комісії

дентську Комісію з дослідження голоду в Україні, Америка — на протигау авторитарній Росії — продемонструвала спроможність демократичного суспільства визнавати історичну правду, здатність до морального каяття на державному рівні. Висновки, співзвучні тим, що містяться у пропонованому нами матеріалі з розділу доповіді «Як Америка відгукнулася на голод», можна знайти в одному з останніх випусків електронного часопису держдепартаменту США «Зовнішня політика». «Росія Йосифа Сталіна, знекровлена жорстокими чистками, показовими судами та штучними голодоморами, — говорить у ньому, — була сумнівним союзником у поширенні принципів, запроваджуваних Рузвельтом». Це нагадування на часі у зв'язку з сумними 75-ми роковинами Голодомору в Україні та встановлення дипломатичних відносин між США і неіснуючим нині СРСР.

Звіти про бесіди американських дипломатів з тими, хто побував у Радянському Союзі, також містили інформацію щодо швидкого зубожіння населення України й Північного Кавказу. 27 жовтня 1932 року з Риги надійшов запис розмови з одним з провідних американських експертів з радянських питань професором Семьюелем Гарпером, який після двомісячного перебування повернувся з СРСР з тривожними новинами. «У продовольчій сфері склалося надзвичайно серйозне становище. Якщо воно не поліпшиться, через рік може виникнути катастрофа, — свідчив він. — Найгірше становище на Україні, яку повністю виділили надмірними урядовими хлібозаготівлями».

Робітники тікають з верфей Миколаєва. У Полтаві — тиф».

27 січня 1933 року з Риги надійшло повідомлення про економічне становище у Радянському Союзі в останньому кварталі 1932-го. У ньому відзначалася «гостра нестача продовольства у багатьох районах і величезні вимоги до сільського господарства». З Риги було надіслано й коротке повідомлення про постанову від 24 січня 1933 року, в якій наголошувалося, що призначення новим правителем України Постишева вочевидь «було сприйнято без великого ентузіазму». Воно відображало погляд Москви, що КП(б)У «або неспроможна, або ж не хоче достатньо енергійно здійснювати політику щодо селянства».

14 травня американське посольство у Варшаві надіслало переклад аналітичної розробки про радянське сільське господарство, підготовленої польським консулом у Києві. Отримана американцями з «цілком конфіденційного джерела», вона свідчила, що упродовж липня, серпня й вересня Україна виконала щорічний план хлібозаготівель лише на 28,6%. Будь-які сподівання впоратися з вимогами Москви й отримати достатньо зерна були нерéalними. Місцеві посадовці й преса перебували у «депресивному стані» через поганий стан речей» в українському селі.

Наступного дня Роберт Скіннер надіслав (з Риги. — Прим. перекладача.) до держдепартаменту своє перше повідомлення про те, що почався голод.

«Московська преса замовчує тему нестачі продовольства в Росії, — доповідав він. — Водночас інші інформаційні джерела вказують на те, що після нового врожаю становище з гострою нестачею зерна помітно не поліпшилося проти 1931 року. Німецький фахівець з сільського господарства в Росії Отто Аугаген у серпневому числі за 1932 рік добре поінформованого часопису Osteuropa характеризував умови у сільських районах України як... «голод у повному розумінні цього слова». Нові повідомлення підтверджували, що становище погіршувалося».

Після того як президентом було обрано Рузвельта, визнання Америки радянського уряду стало реальною можливістю. Тож посадовці з держдепартаменту, які знали про справжнє становище в СРСР, послали свою інформаційну діяльність. 16 грудня американський консул у Парижі Роберт Д. Мерфі з власної ініціативи надіслав доповідь, підготовлену колишнім російським міністром фінансів в уряді Керенського. Його метою було довести, що «будь-які розмови про те, нібито СРСР здійснив величезні закупки у Сполучених Штатах, не більше, ніж радянська пропаганда. Сільське господарство там розвалене, промисловість перебуває на межі розпаду, а населення вмирає з голоду».

Довідка містила також свідчення про голод з емігрантської преси та з приватних листів. В одному з них, отриманому у серпні у Парижі, говорилося: «Нині в Україні пекло. Голод поширився на великі міста. Десятки людей щоденно вмирають у Києві. Голод викинує населення Одеси».

1 березня Фредерік Секет надіслав з Берліна конфіденційну доповідь записку, підготовлену професором економіки університету Д'юка Келвіном Гувером, який раніше вельми оптимістично оцінював події у Радянському Союзі. Тепер він висловлював думку, що Росія прямує до «безладдя й катастрофи». Келлі вважав цю доповідь записку настільки цінною, що через місяць передав її заступникові держсекретаря. У приписці до неї говорилося: «Якщо у держсекретаря знайдеться декілька вільних хвилин, гадаю, йому було б цікаво її переглянути». Очевидно, новий держсекретар Корделл Гелл так і зробив. Гувер посилався на те, що з 1930 року багато людей померло від голоду у Казахстані й повідомляв також про «гостру нестачу продовольства на Північному Кавказі й на Україні», про те, що на Північному Кавказі точиться партизанська війна, а декілька місяців тому численні повстання відбулися в Україні».

27 березня Роберт Скіннер повідомляв з Риги про страту 35 радянських посадовців-аграріїв та про тюремне ув'язнення ще сорока. Згідно з повідомленням ОДПУ, їх було покарано «за організацію контрреволюційного саботажу на машинно-тракторних станціях та в колгоспах ряду регіонів України, за зрив кампанії з посіву, жнив та обмолоту з метою погіршення матеріального становища селян і виникнення голоду в країні». Скіннер дипломатично стримано коментував:

«...Суворе покарання 75 урядовців видається актом затулювання, вчиненим з подвійною метою — остаточно покінути з критикою сталінської політики серед урядових виконавців і приховати справжні причини її провалу, покладаючи відповідальність за хворі голови на здорову».

7 квітня генеральний консул у Відні Ернест Гарріс надіслав переклади листів, отриманих служницею австрійської графині від її сестри в Україні. В одному з них, датованому 12 березня, вона прохала надіслати їй через торгзін хоча бні долар:

«Тут усі голодують. Багато хто вже помер від голоду. Ми ще не вмираємо, та від Різдва я не пекала хліба... Вмирати голодною смертю дуже важко. Поки що у нас було трохи картоплі, та скоро її не стане. Якщо Господь не змилюється над нами, ми померемо...»

Уявімо собі, що 32-й президент США, котрий увійшов в історію як великий реформатор у внутрішній політиці та архітектор «нового курсу», об'єктивно проаналізував тодішній стан радянської економіки і репресивну внутрішню політику СРСР. Тоді за логікою речей він від самого початку замислився б над тим, чи слід визнавати сталінський режим і до чого це може призвести.

Очевидно, що «прагматичні» міркування Франкліна Д. Рузвельта були не більше, ніж спроби видати бажане за реальне. Так, в аналітичній розробці, надісланій у грудні 1932-го консулом США у Парижі, наголошувалося: «Будь-які розмови про те, нібито СРСР, де сільське господарство розвалене, промисловість перебуває на межі розпаду, а населення вмирає з голоду, здійснив величезні закупки у Сполучених Штатах, не більше, ніж радянська пропаганда».

Держдепартамент, наголошується у доповіді комісії, отримувач чимало об'єктивних матеріалів з різних джерел від американських дипломатичних представництв у Ризі, Афінах, Берліні, Варшаві, Відні, Гельсінкі, Парижі. Всі вони були доступними Білому дому. Однак президент США знехтував реальністю і купився на сталінську пропаганду. Внаслідок політичної неадекватності його сподівання «здобути» радянський ринок, виявилися ілюзією.

А що вже говорити про моральний бік справи! У згаданому паризькому дипломатичному пакеті разом з аналітичною розвідкою про стан радянської економіки містилися свідчення очевидців трагедії. В одному з них говорилося: «Нині в Україні пекло...». Подібними були й свідчення Гарета Джоунса — колишнього особистого секретаря британського прем'єр-міністра Ллойда Джорджа і репортера, який на початку 1933 року здійснив несанкціоновану поїздку в Україну. «Я сам обійшов села і дванадцять колгоспів. Люди всюди волали: «Немає хліба. Ми вмираємо», — писав він. Страшні масштаби національної трагедії відображені і в сумних словах іншого британського журналіста — Малколма Маггеріджа, який також побував в Україні: «Вони перетворили найродючішу в світі землю на мертву пустелю».

Та Франклін Д. Рузвельт покладався не на висновки експертів і не на свідчення журналістів-правдолюбів. Найбільш

авторитетом для нього був московський кореспондент New York Times Волтер Дюранті, який публічно свідомо заперечував існування голоду в Україні. Саме з цим «несусвітнім брехуном» (вислів М. Маггеріджа) він уперше порушив проблему дипломатичного визнання СРСР ще у той час, як обіймав посаду губернатора Нью-Йорка і готувався стати кандидатом у президенти від Демократичної партії. Дюранті був переконаний у необхідності встановлення дипломатичних відносин між Вашингтоном і Москвою і вважав, що задля цієї мети голод в Україні слід «усунути» як камінь спотикання. Тож будь-які принципи моралі від самого початку опинилися за бортом. Це засвідчує наведений у доповіді цілий масив історичних джерел, які зберігаються у Національному архіві США.

Показово, що листи й звернення по допомогу, які надходили до Білого дому особисто президентові, передавали у держдепартамент, а той відбувався відписками. Зворотним боком нехтування жорстокою правдою були закупілі переговори між державами. І те й інше прокладало шлях до дипломатичного визнання адміністрацією Франкліна Д. Рузвельта Радянського Союзу. Цей крок, здійснений у листопаді 1933 року — у найтрагічніший для України момент національної історії, відразу після Голодомору, — став індульгенцією сталінському режиму.

Широким планом у доповіді висвітлена діяльність у США, Канаді та в країнах Європи діаспори, яка протестувала проти курсу адміністрації Франкліна Д. Рузвельта на зближення з СРСР, його дипломатичне визнання й домагалася подання допомоги мільйонам голодуючих в Україні. На жаль, її зусилля виявилися марними через цілковиту байдужість тодішньої американської адміністрації до трагічної долі мільйонів українських селян, які стали жертвами геноциду. У доповіді комісії Конгресу визначено її роль як співучасника злочину: «Значною мірою з політичних причин, пов'язаних з рішенням ФДР (ініціали Франкліна Делано Рузвельта. — А.С.) встановити й підтримувати добрі відносини з СРСР, адміністрація Рузвельта брала участь, хоча й не безпосередньо, у ймовірно найуспішнішому в історії запереченні геноциду».

Створивши у 1980-х роках за наполягання діаспори конгресово-прези-

Делеші за делешами, ефект — нульовий

Через відсутність дипломатичного представництва в СРСР до кінця 1933 року держдепартамент спостерігав за подіями у Радянському Союзі через офіційну радянську пресу та за багатьма іншими джерелами. Особливо уважно відстежувалися проблеми, пов'язані з виробництвом зерна, оскільки Америка та Радянський Союз безпосередньо конкурували як експортери пшениці на світовому ринку. Менше уваги приділялося подіям, пов'язаним з національною політикою, хоч інформації не бракувало і в цій царині.

Пошук та опрацювання даних про СРСР здійснювалися під керівництвом Роберта Ф. Келлі, який очолював відділ держдепартаменту у східноєвропейських справах з 1926 року до його ліквідації 1937-го. Надійна інформація вчасно надходила передусім з відділу у російських справах американського дипломатичного представництва у Ризі, що з 1922 року моніторив події у Радянському Союзі.

Ще 1931-го надмірна конфіскація сільськогосподарської продукції призвела у деяких місцевостях України до голоду. Першим показником труднощів, спричинених радянською державою, став потік біженців до Польщі й Румунії. Держдепартамент був поінформований про це належним чином. 1931 року до Вашингтона з Жашківа, теперішнього райцентру в Черкаській області, УРСР, несподівано надійшли два листи, адресовані «департаменту у місті Вашингтоні, округ Колумбія». Їх доправили до спеціальних уповноважених округу, а звіди переслали до держдепартаменту. Келлі охарактеризував перший лист як «надісланий, очевидно, з Росії стосовно нібито існуючого там становища». Аналогічно він зреагував і на другий лист, що стосувався «нібито існуючого становища», однак «в Україні».

ЄЦ заплатив півмільйона

Партія Єдиний центр сплатила за трансляцію свого з'їзду на Першому каналі в суботу 520 тисяч гривень. Про це «Українській правді» повідомив перший віце-президент НПКУ Михайло Кобля.

«Трансляція з'їзду відбувалася на комерційній основі. Фінансова складова контракту складається із двох частин: вартості показу політичних роликів та вартості розповсюдження сигналу, яке надає концерн РРТ», - сказав він. «Загалом сума контракту цього політичного заходу склала близько 520 тисяч гривень», - зазначив Кобля.

Кіногерої говоритимуть українською

Київський апеляційний господарський суд зобов'язав суб'єктів кінематографічної діяльності для отримання прокатного посвідчення дублювати або субтитрувати всі іноземні фільми українською мовою. Про це сказано у повідомленні прес-служби Генпрокуратури.

«Завтрачання Генеральної прокуратури України приведено відповідно до рішення Конституційного Суду України від 20 грудня 2007 року Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування іноземних фільмів», - йдеться у ньому. Так, Вищий адміністративний суд України скасував постанову Кабінету від 2006 року «Деякі питання порядку розповсюдження і демонстрування фільмів» та зобов'язав суб'єктів кінематографічної діяльності для отримання прокатного посвідчення іноземні фільми дублювати (озвучувати, субтитрувати) українською мовою. Як відомо, 24 грудня 2007 року Конституційний суд ухвалив рішення про тлумачення статті 14 закону України «Про кінематографію», згідно з яким всі іноземні фільми перед поширенням в Україні зобов'язані бути дубльовані, озвучені або субтитровані державною мовою.

РОСІЯ ВІДМОВЛЯЄТЬСЯ ВИДАВАТИ САЦЮКА

Генпрокуратура Російської Федерації відмовилася видавати екс-заступника голови СБУ Володимира Сацюка правоохоронним органам України. Про це в середу повідомила прес-служба Генпрокуратури України.

У відомстві нагадують, що Генпрокуратура у квітні 2008 року звернулася до ГПУ Російської Федерації з клопотанням про екстрадицію Сацюка у зв'язку з тим, що у провадженні військової прокуратури Центрального регіону України перебуває кримінальна справа за обвинуваченням його у зловживанні службовим положенням та підробці службових документів. У відповідь на це звернення «Генпрокуратура РФ повідомила, що, оскільки Сацюк є громадянином Російської Федерації видача його правоохоронним органам України неможлива». Як відомо, Сацюк також проходить в якості обвинуваченого у справі про отруєння кандидата в президенти Віктора Ющенка.

pravda.com.ua

Точка неповернення

Найкоротший анекдот сьогодні: парламент України пішов на канікули. І коштуватиме народкові оздоровлення депутатів – всього якихось 15 млн. гривень. Ще 60 мільйонів виділено на приведення до ладу та вмеблювання «закритих» санаторіїв типу «Нижньої Ореанди» чи «Дюльберу», де нардепи зазвичай відпочивають. Можуть зауважити, що в нашій демократичній країні «закритих» санаторіїв чи будинків відпочинку не існує. У тому сенсі, що вони всі, як колись говорили – до послуг трудового народу, тож можна придбати путівку (в згодані санаторії вона обійдеться від 500 до 2 тисяч грн. на добу), і – будь ласка. Проте всі путівки на «депутатський сезон» заброньовано, і навіть якщо ви фінансово спроможні, вам її не продадуть.

Наші нардепи традиційно фінансово неспроможні, тому для них передбачені численні пільги, які вони самі собі встановили: що стосується оплати путівок, то вони перерахують тільки 25 процентів від її вартості, решту їм дотує держава, а, як відомо, держава – це ми.

І, знаєте, не ображало б і доплатити. Коли б мати справу з чесними й порядними людьми, в яких душа болить за Україну. Якби кількість доларових мільярдерів та різних мастей мародерів, що знайшли собі надійний дах у будинку під скляним куполом, хоч трохи, хай на 10 процентів, виражали волю тих, хто їх обрав, а не думали про те, приміром, як прокачати сотні мільйонів на офшорні рахунки та легалізувати їх у доларовому еквіваленті у себе вдома.

Між тим, у пам'яті ще не стерлися часи, коли ми, якщо й не пишалися своїм парламентом, то в цілому – поважали. Коли демократично налаштовані депутати, усупереч волі потужної тоді групи «239», ухвалили Декларацію про суверенітет, коли вперше внесли до зали жовто-блакитний прапор, самий колір якого будив тваринний переляк у послідовників комуно-фашистської ідеології.

Ну, і звичайно, конституційна ніч, звернення Основного Закону, котрий визнано таким, що відповідає кращим європейським демократичним традиціям. Той самий, що так муляє нинішнім владочинцям, аж вони ладні його змінити й підім'яти під себе першої-ліпшої хвилини.

Небагато вікопомних моментів, а все ж вони були.

Зараз наш парламент – продажний настільки, що за нього соромно й незручно говорити. Соромно тому, хоча б, що обирали його ми з вами.

І купували й продавали його теж на наших очах. Спочатку – окремих депутатів, потім – групи й групи, згодом – дійшла черга до фракцій, нарешті, – і до всього складу, поділеного на клани-партії.

Розпродаж і купівля оптом, як ми встигли пересвідчитися за часів ринку, вигідна тим, що можна загорнути все гамузом, обійдеться дешевше.

І як не продаватися - натиснув кнопку – мільйон доларів відбив, вишов з коаліції – 14 мільйонів, будь ласка, отримай на рахунок. Хто ж відмовиться?

Дивно, як наш парламент взагалі ще не розвалився, балансує на межі, хоч законів не ухвалює, але й не розпускається – фінансово не вигідно. А якщо й розпуститься – не біда, заплатив кілька мільйонів – і знову в списку!

Справді, страшно, якщо так буде без кінця. Адже, щоб пом'якшити діючу систему, і до парламенту прийшли нові люди, потрібно закон змінити, і не один. Тільки хто ж це робитиме добровільно, собі на шкоду, щоб поступитися тепленьким місцем?

Тут, як не раз бувало – наприклад, при голосуванні за відміну привілеїв і пільг - заєдино будуть і комуністи, і нашоукраїнці, і литвинівці. Якби й соціалісти були або «Свобода» - не є питань, як кажуть у Львові, й вони приєдналися би. Хто ж собі ворог?

Ну як же, скажуть мені, останнє голосування за відставку уряду, коли дві фракції не взяли участі, що ж їм теж обіцяли гроші? На жаль, обіцяли.

І якщо хтось думає, що фракції КПУ чи Блоку Литвина, вчинили так з принципових і світоглядних міркувань, помиляється. Ці фракції давно вже контролюються доларовими мільярдерами, яким тим же урядом було обіцяно певні солідні преференції саме за таку їхню позицію при голосуванні.

Інша річ, не все так сталося, як бажалося. Перша частина Марлезонського балету для уряду та її солістки пройшла триумфально, а от друга - з тріском провалилася.

Що ж, у політиці, та ще у виконанні важковаговиків, на відміну від звичайного боксу – правил не існує.

Глядачі, що спостерігали недільну трансляцію з Гамбурга за участі Воло-

димира Кличка, були б вельми здивовані, якби посередіні бою з'явився такий собі джокер і почав «мочити» когось із суперників. Зате в українському політичному театрі таке трапляється часто.

Цього разу в ролі джокера виступив не хто-небудь, а особисто президент Ющенко, який несподівано для всіх втрутився в бюджетний процес, запропонувавши свій варіант поправок.

Дозволимо висловити припущення, що інтереси президента і його секретаріату, мабуть, не обмежувалися самим тільки бажанням виправити прорахунки уряду – це можна було зробити простіше, не очікуючи останнього дня, не так екзальтовано.

Такий крок став точкою невороття як для самого Ющенка, так і для Тимошенко, котра наступного дня звинуватила президента в тому, що він навмисне зрівав голосування за поправки до держбюджету.

Розпач леді Ю. зрозуміти можна: через брутальне втручання президента їй не тільки не вдалося у всій красі продемонструвати піар-талант, а й додатково профінансувати лобістів, котрі, на відміну від неї, виконали обіцянку, забезпечивши необхідний результат при голосуванні за недовіру прем'єру.

І тепер їй важко буде розійтися з цими впливовими людьми, які восени можуть і не пристати на її пропозицію. Між тим, Блок Литвина вже заявив про необхідність розгляду нового прем'єрського звіту восени.

Що стосується президента, він свою точку неповернення пройшов давно, в чому немало допоміг його власний «кризовий» менеджер Балога. Коли голову секретаріату так обзивають, мають на увазі, що він дуже вдало генерує кризи навколо президента.

Не нами помічено: все, до чого прикладає руки цей пан, або з тріском провалюється, або ж іде на шкоду гарантові. Під час виборів-2007 він очолював штаб «Нашої України», згодом

створював «широкую» коаліцію, допомагав Чернівцям на перевиборах у Києві, відправляв у відставку уряд Тимошенко – ці та інші його «проекти» спрацювали з точністю до навпаки, б'ючи «бумерангом» по гаранту.

У кулуарах гуляє цілком, на мій погляд, вірогідна чутка про те, що глава секретаріату є таким собі «засланим козачком» і робить все, щоб Ющенко вдруге не став президентом. Знову популярний старий, перифразований на сучасний лад, анекдот: «Ким працює Віктор Ющенко?» – «Президентом в секретаріаті Балоги».

З усіх адекватних політиків Балога, мабуть, єдиний, хто переконує свого патрона йти на другий термін. Це ж треба мати таку багату уяву!

І презентація нового «мегапроєкту» - партії «ЄЦ» - «Локомотиву, що привезе Ющенка до перемоги на президентських виборах» - яскраве тому свідчення.

Щоправда, сама вистава в Палаці «Україна», виконана в кращих традиціях провінційної показушності й лизоблюдства, розчарувала - тигр виявився паперовим. На шляху до створення широко розпіреної «партії нового типу», трапився ряд курйозів.

По-перше, «донецькі» відмовили в фінансовій і кадровій підтримці - ще б пак, після того, як «кризовий менеджер» так кинув їх з «ширкою»!

По-друге, здібні й талановиті політики не пішли в проєкт, довелося «заганяти» туди маргіналів і аутсайдерів минулих часів.

По-третє, від ідеї злиття і приєднання відмовилися навіть такі політичні аутсайвери, як НДП.

По-четверте, не вдалося знайти достойного й рейтингового лідера - і Яценюк, і Богатирьова відмовилися одразу й рішуче. Не обирати ж самого Балогу з його від'ємним рейтингом – мінус чотири! Тож довелося задовольнитися кандидатурою зіч-голови Крілья.

При всьому цьому Балозі вдалося зберегти залишки власного іміджу й таку-сяку віддаленість від партійної структури у випадку провалу чергового проєкту. Ну, й створити власну кишенькову партію, поставивши її під контроль «закарпатських виноградарів», які фактично її вже приватизували.

На черзі – створення «Блоку Ющенка», куди Балога з своїм незмінним партнером Плющом наполегливо готуються «впихувати невпихуємось».

Розглядається навіть варіант перевиборів Верховної Ради, з цією метою «зондуються» настрої в «Регіонах», Блоці Литвина – на предмет створення майбутньої широкої коаліції, а в перспективі – нової партії влади на підтримку діючого президента.

Про це, зокрема, йшлося на останній зустрічі Ющенка зі «своєю» фракцією НУ-НС, що відбулася напередодні останнього парламентського засідання.

Подробиці тієї бурхливої розмови, під час якої нищівної критики й образ з боку президента зазнали Доній, Зварич, Стецьків, Гриценко (на знак протесту вишов із зали), відомі широкому загалу.

Очевидно, що це була остання їхня зустріч у такому складі. До речі, на ній були присутні 37 (!) нардепів.

Обидві сторони пройшли точку неповернення. Кожен – свою...

Володимир Кулеба
pravda.com.ua

«Прося у нищого на хлеб,

Хочу цілком щиро приєднатися до абсолютно справедливих вимог російських дипломатів і політиків щодо необхідності неухильно дотримуватися угод з базування Чорноморського флоту РФ на території України. І закликаю вище керівництво рідної країни приєднатися. Однак спочатку сісти та на свіжу голову ці угоди перерхитати. А угоду між урядами України і РФ зі взаєморозрахунків, пов'язаних із поділом ЧФ і перебуванням на нашій території російського флоту, що публікується вперше в «ДТ», у певних місцях — по кілька разів. Особливо цей абзац статті 2:

«Після погашення Україною державного боргу перед Російською Федерацією орендна плата здійснюється Російською стороною прямими платежами».

Потім зняти слухавку, зателефонувати до Міністерства фінансів і довідатися, скільки ж ми винні з тих 3 074,0 мільйона доларів США, у погашення яких на 20 років маємо суцільні радості та гордощі.

Одночасно з'ясувати, що датою погашення боргу був кінець 2007 року, що в Угоді обумовлено.

І хоч на хвилину задуматися: наскільки по-іншому, якби цього боргу вже не було, будувалися сьогодні великотрудні та малопрогнозовані переговори з базування ЧФ, у результаті яких ми й на одинадцятому році (!) перебування на нашій території іноземної бази не можемо домогтися завершення інвентаризації, початку верифікації, повернення того, що оренді не підлягає.

Після цього дозволяється «дзвінок другу», який знає, скільки ж можуть принести Батьківщині прямі платежі за використання території України під базу ЧФ. І будь-кому, навіть тому, хто не має досвіду керівництва Нацбанком, стане зрозуміло, що ці кошти треба знайти негайно, тому що потім упродовж ще восьми років можна одержувати щорічно стільки ж, а то й удвічі-втричі більше.

Вигідність для України (причому матеріальна, можливо, — і не в першу чергу) негайного погашення визначеного Угодою газового боргу, спонукання Росії до переходу до справжньої оренди землі, інфраструктури, акваторії, полігонів, радіочастот здається настільки очевидною, що виникають певні сумніви. Те, що цією можливістю дотепер не скористалися, — це через недомисел, службову халатність чи ми маємо справу зі зрадою Вітчизні?

Боргова розписка

У масовій свідомості Чорноморський флот знаходиться на території України до 2017 року на умовах оренди. А як орендна плата Україні погашається державний борг за газ. Офіційні особи застосовують ці самі формулювання, хоча насправді жодних юридично оформлених орендних відносин немає.

Тимчасове перебування на території України російського Чорноморського флоту в цілому визначено трьома базовими угодами, які були підписані 28 травня 1997 року, а набрали чинності в 1999 році. Це дві угоди між Україною і РФ — про статус і умови перебування ЧФ РФ на території України й про параметри поділу Чорноморського флоту колишнього СРСР, а також Угода між урядом України та урядом Російської Федерації про взаємні розрахунки, пов'язані з поділом Чорноморського флоту та перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України (далі — Угода про взаєморозрахунки). Усі документи припускають підписання окремих угод, більшість з яких, зокрема і щодо взаємних розрахунків, дотепер не узгоджені та не підписані. Самі ж рамкові угоди виписані так, немов їх писав Ходжа Насреддин для ілюстрації хитромудрої притчі про ішака, якого потрібно було за двадцять років навчити читати Коран. Тобто з надією, що за 20 років базування ЧФ у Криму або ішак здохне, або емір, або він сам, і тоді спробуй розберися, а поки що ішак у господарстві знадобиться... Та, слава Богу, всі живі й навіть є надія на диво. Ні, ішак не заговорить, але Насреддин буде змушений за його експлуатацію на час експерименту платити.

Отже, спробуємо визначити, скільки ж Україна залишається винна Росії за тими боргами, які й лягли в основу взаєморозрахунків за перебування на нашій території російського флоту. Стаття 1 Угоди про взаєморозрахунки зазначає визнану сторонами суму боргу України за державними кредитами, наданими їй Росією в 1993 і 1995 роках, — три мільярди сімдесят чотири мільйони доларів з урахуванням відсотків за користування кредитами. В рахунок погашення боргу за цією ж статтею в 1998 році мали провести взаємозаліки по таких сумах:

— 521,06 млн. доларів компенсації Україні вартості отриманих від неї кораблів, суден і плавзасобів (із частки України після поділу ЧФ);

— 5,449 млн. доларів — компенсація 50 відсотків вартості кораблів, суден і плавзасобів, виключених зі складу ЧФ із 3 серпня 1992 р.

Стаття 2 припускає ще одну компенсацію в рахунок погашення

боргу — 200 млн. доларів за матеріали, що розщеплюються, із вивезеної з України ядерної зброї — відповідно до окремої угоди. У жовтні 1997 р. вона була підписана й сума уточнена — 199,829 млн. дол.

Розрахунки за використання ЧФ земельних ділянок з об'єктами берегової інфраструктури, акваторій бухт у Севастополі та Феодосії (їхній перелік — у додатках 2 і 3 до Угоди) мають проводитися «шляхом щорічного зменшення рівними частками державного боргу України», що залишається після відрахування компенсацій, про які йшлося вище. Тобто суми в 2 347,662 млн. дол. Суму щорічного погашення державного боргу України Угодою визначено в 97,75 млн. доларів.

Справедливість визначених Угодою сум взаєморозрахунків і компенсацій не просто ставиться під сумнів українськими експертами. Багато хто називає їх грабіжницькими. Ми наводимо дані Володимира Безкоровайного, віце-адмірала у відставці, заступника міністра оборони й командуючого ВМС України в 1993–1996 роках. За його словами, експертна оцінка вартості корабельного складу ЧФ при його поділі не проводилася, тому ніякого достовірного обґрунтування наведених в Угоді суми вартості частини української частки флоту, переданій російській стороні, не мають. 158 кораблів, суден і плавзасобів були оцінені, як ми вже казали, у 521,06 млн. доларів. Володимир Безкоровайний, спираючись на оцінки групи залучених ім експертів, стверджує, що ця сума нижча, ніж вартість металу переданих кораблів на ринку брухту. У наведених показниках вартості кораблів враховані їхні технічний стан, вартість судноремонтних робіт, витрат на поновлення боєздатності, а розкид цін — залежно від стану й терміну служби.

Корабель першого рангу коштує від 600 до 1300 млн. доларів США. Україна передала Росії три із шести отриманих кораблів першого рангу, сумарну вартість яких експерти оцінили в 2,75 млрд. доларів США. Дизельні підводні човни проекту 641-б коштують від 200 до 360 млн. доларів США. З огляду на те, що «б-9» не мала акумуляторної батареї та потребувала ремонту, її вартість мала б становити близько 240 млн. доларів США. П'ять кораблів другого рангу експерти оцінили в 1,75 млрд. доларів. Десять кораблів третього рангу — у 1,375 млрд. доларів. Вартість 98 допоміжних суден забезпечення експерти пропонують оцінити за найнижчою ціною — 382 млн. доларів.

Таким чином, вважає Володимир Безкоровайний, Україна передала російському ЧФ частину своєї частки розподіленого флоту за ціною одного старого крейсера (521 млн. дол.), тоді

як реальна вартість її могла становити майже 6,5 мільярда доларів. Порівняти ці дані практично ні з чим — нам не вдалося знайти інших експертних оцінок. А якби вони й були — поїзд пішов. Однак запитання залишається: хто персонально з українського боку дав «добро» на такі розцінки, і якими були мотиви?

Є аргумент: Україна пішла на поступки, оскільки Росія продавала їй газ за ціною, значно нижчою від світових цін. Але поступка не може в кілька разів перевищувати сам борг! І, до речі, недавно нам нагадали, скільки ж коштував для України «газпромівський» газ у дев'яності. Рік тому, під час саміту G8, Володимир Путін зробив скандальну заяву: «Ми 15 років субсидуємо Україну низькою ціною на газ у розмірі 3–5 мільярдів доларів щорічно. Ми не маємо наміру робити це й надалі».

Банкова у відповідь звинуватила Росію в тому, що протягом десятиліття Україна змушена купувати газ за цінами, вищими від тих, за якими його продають у Європу! Як доказ заступник голови секретаріату президента О. Чалий надав пресі дані самого «Газпрому»: «Є офіційні документи, коли «Газпром» звертався в судові інстанції, коли він намагався відстояти свої інтереси зі своєю часткою проплати з боку українських партнерів за газ, де він робив розрахунки своїх збитків. І, наприклад, на 1997 рік він дав офіційну інформацію, що середньоконтрактна ціна на газ із поставок у Європу дорівнювала 67,5 долара». Тим часом ціна за тисячу кубометрів російського газу для України, за його словами, становила 80 доларів, і протягом 1992–2000 років Україна за нього переплачувала.

Газовий момент у цій історії, звісно, досить важливий. І в усій історії України він, на жаль, ключовий. (Навіщо Росії Чорноморський флот, якщо в неї є «Газпром» — універсальна зброя тактичного і стратегічного призначення, особливо в ослаблених корупцією країнах? А пришлося ж у підсвідомості, здається, навично, — ми винні Росії за газ. Вчора, сьогодні, завтра. Скоро діти, напевно, народжуватимуться з комплексами боржників. Якщо нічого з цим не робити, звісно. Для початку — не навчимося не повторювати помилку, ув'язуючи свої поступки із зобов'язаннями щодо газу. Росія свої «поступки», як показує гіркий досвід, швидко компенсує черговими підвищеннями цін.

Однак повернімося до наших підрахунків. Якщо вже зараховано всі компенсації та погашення, то на 2008 рік ми виходимо на суму боргу 1 272, 212 млн. доларів. (Сума неточна — в рахунок погашення українського боргу Росія також оплачує відсотки за ставкою Libor+1 відсоток річних для шестимісячних депозитів.)

Це, звісно, в тому разі, якщо Україна застережений борг інакше, як взаємозаліками, не зменшувала. Як з'ясувалося — ні.

«ДТ» звернулося з письмовим запитом у Міністерство фінансів України й отримало відповідь: «На 10.07.2008 року погашено 1.881.644.140,0 дол. США від суми боргу України перед Російською Федерацією, залишок боргу становить 1.192.355.860,0 дол. США».

Наступне наше запитання стосувалося застереженого угодою терміну погашення кредитів 1993 і 1995 років до кінця 2007 року: чи ставило вище керівництво країни завдання погасити протягом цього терміну весь борг, щоб перейти до отримання прямих платежів від РФ за оренду, як те передбачає стаття 2 угоди?

Відповідь:

«Стосовно питання про дострокове погашення державного боргу України перед Російською Федерацією слід зазначити, що станом на 10.07.2008 таке завдання урядом України поставлене не було.

З іншого боку, у даному разі питання полягає у величині платежів за оренду об'єктів, пов'язаних із перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України. Погашення Україною боргу не означає, що Російська Федерація погодиться на збільшення цих платежів».

Відповіді на запитання — чи обговорювалася взагалі така можливість: сплатити борг на мільярд доларів, щоб потім, за найпесимістичнішими оцінками, отримувати протягом восьми років по два мільярди, у поданій інформаційній довідці не було. Натомість є інформація, що законом про бюджет на нинішній рік і проектом змін до нього кошти на «дострокове погашення боргу» перед РФ не передбачені.

Підб'ємо ризику. Отже, уряд України протягом десятиліття або взагалі не ставив перед собою мету погасити борг 2007 року з тим, щоб перейти до застережених в Угоді про взаєморозрахунки прямих платежів РФ за оренду землі, акваторії, об'єктів інфраструктури та інших ресурсів, або з якихось причин (політичних, економічних, через те, що гору над державним узяв приватний інтерес) не зміг її досягти. І на сьогодні таке завдання вищим керівництвом країни не поставлено. А це означає, що дія кабальної боргової розписки триватиме, і питання, скільки часу, — принципове. Слід зауважити, що Угода про взаєморозрахунки, взагалі-то, до 2017 року — терміну дії двох інших базових угод щодо ЧФ — не прив'язана. Вона діє до повного виконання сторонами зобов'язань, які з неї випливають. Якщо Україна гаситиме борг лише заліками по 97,75 млн. дол. на рік, то до 2017-го він все ще існуватиме! На суму близько 300 мільйонів доларів. Тобто т.зв. оренда може ще тривати два-три роки.

Закономірне запитання — де взяти гроші для погашення боргу? Варіантів багато: від отримання кредиту (якщо перспектива його швидкого погашення реальна) — до внутрішньої позики. Гадаю, ці облігації в народі набудуть особливої популярності.

Далі. Прораховувати вигоди й ризики — економічні, політичні, військові, соціальні тощо, визначити доцільність такого сміливого, як для стомленої в газовому борговому зашморгу України, кроку повинна не лише міжвідомча урядова комісія, ефективність роботи якої мало помітна, а й спеціально створена група експертів із третього сектора.

А даних для аналізу — чи варта шкурка вичинки — вже предосить.

Оренда без оренди

Як бачимо з вище наведених розрахунків, в угоді йдеться виключно про погашення боргу, а не про орендну плату за базування в Криму Чорноморського флоту.

При цьому стаття 2 визначає: «Україна передає російській стороні в оренду....»

І далі: «Російська сторона використовує орендовані земельні ділянки, розміщені на них об'єкти берегової інфраструктури й акваторії бухт відповідно до чинного законодавства України».

Тобто передусім, відповідно до Земельного і Водного кодексів України та законів про оренду державного і комунального майна й землі.

Це ключовий момент, який дозволяє стверджувати, що Росія грубо порушує зазначену угоду і чинне законодавство України, оскільки використовує ресурси та майно без правоправних документів. Більше того, чиниться жорсткий опір їх оформленню.

Тут, вважають експерти, є один важливий момент. Згадані закони передбачають, що міжнародні договори мають перевагу над внутрішнім законодавством. Але в такому разі може йтися лише про закріплені умови перебування ЧФ на території України — замість орендної плати за землю і майно, розрахованої за певною методикою, прийнято погашення державного боргу України. Свого роду бартер. Але це жодною мірою не скасовує визначених законодавством вимог до оформлення права користування землею, акваторією, майном тощо.

Можна казати, що першого кроку до цього Україна не зробила сама, не наголосивши на проведенні інвентаризації й не взявши на баланс усе те, що потім у встановленому порядку потрібно було б передавати в оренду Російській Федерації для забезпечення функціонування ЧФ. Але спроби були. Ще в середині 90-х фахівці із питань земельних ресурсів та відомі експерти з оцінювання землі в Криму працювали. Власне, інвентаризацію земельних ділянок, які використовує ЧФ, на 2005 рік було завершено, профільний інститут виконав усі необхідні роботи, командири військових частин ЧФ їх заували. Більше того, командування ЧФ й уповноважені органи з питань землересурсів Криму підписали спільно розроблений план, яким до кінця 2005 року було узгоджено терміни оформлення документів на орендовану землю. Однак він залишився невиконаним. Як каже один із учасників цього процесу, «чорноморцям надавали по голові». Мовляв, угоди — міждержавні, і всі процедури мають вестися на рівні столиці. Однак інвентаризацію земельних ділянок, що їх використовує ЧФ у Криму і Севастополі, відповідно до законодавства України було завершено.

«ДТ» також володіє даними з офіційних джерел. На території АР Крим російська сторона використовує 14 667,5618 гектара. Левова частка землі припадає на Ленінський район — це морський десантний полігон для проведення тактичних навчань із бойовими стрільбами з висадкою десанту. Площа — 13 031 га. Правовстановчі документи на жодну ділянку не оформлені.

Під час інвентаризації було виявлено 18 земельних ділянок, що не ввійшли в додатки до угоди, але використовуються ЧФ. Їх площа — 23,3061 гектара. З них під об'єктами гідрографічної служби (ті самі маяки й РНС) — 12,6139 га.

У Севастополі до вересня 2007 року

БОГАТЫМ ПОДАЄМО НА БЕДНОСТЬ»

українська сторона змогла ідентифікувати 308 земельних ділянок, які РФ використовує для розміщення ЧФ, загальною площею 3 тисячі 328 га.

Тут також були виявлені невраховані в додатках до угоди ділянки і розташовані на них об'єкти. Усього — 75 об'єктів на площі близько 36 гектарів.

Інвентаризація, яка нарешті здійснилася на десятому році перебування іноземної військової бази на території суверенної європейської держави, зауважимо, була виконана в односторонньому порядку й усупереч очевидній протидії з боку орендаря. Виявлено було чимало неточностей, закладених у додатках до угод. За словами начальника управління з земельних ресурсів Севастопольської міськдержадміністрації І.Сизова, під час роботи з'ясувалося, що частина об'єктів, які значилися в другому додатку, тобто серед об'єктів Севастополя, розташовані в Криму, і навпаки: «Так, в одного з командних пунктів площею 208 га, що проходить по другому додатку, насправді виявилися розміщеними в адміністративних межах Севастополя всього 6 га. Решта території цього об'єкта розташована в АРК. Або: частина військових містечок, зазначених у другому й третьому додатках, перелічені кілька разів і важко було однозначно ідентифікувати їх по земельних ділянках. Та, попри це, за роки ретельної праці ми вийшли на результат».

Крім того, у грудні 2005 р. Кабінет міністрів України затвердив план з проведення інвентаризації держмайна, що перебуває в користуванні Чорноморського флоту Росії в Севастополі, Феодосії, Ялті й сел. Гвардійському. Розпорядженням уряду було встановлено, що Мінборони відповідає за управління майном, яке використовується для військового призначення, а Фонд держмайна — за соціально-культурні й побутові об'єкти, які використовуює Чорноморський флот РФ.

Уже на початку 2006 р. Фонд майна АРК повідомив, що під час перевірки встановлено: ЧФ РФ незаконно використовує 96 об'єктів, яких немає в додатку до угоди між урядами України й Росії про поділ Чорноморського флоту. Крім того, російська сторона в односторонньому порядку розірвала й списала 35 об'єктів у Криму, попри те, що досі не ухвалено загальне рішення про списання нерухомого майна, орендованого ЧФ. І, крім того, командування ЧФ РФ передало в суборенду 25 об'єктів без погодження з українською стороною.

У січні 2008 р. під час переговорів у Москві нотою МЗС України російській стороні була передана зведена інформація про конфігурацію й площі земельних ділянок, які використовуює Чорноморський флот Росії на території України.

Продовження важкого процесу знову зависло. У методичці не сходимося. Україна вважає, що договори на оренду треба укладати на кожен об'єкт і земельну ділянку, як того вимагає законодавство, на яке є пряме посилання в Угоді про взаєморозрахунки. Проте Росія наполягає, що все має бути оформлене як єдиний комплекс. З огляду на те, що об'єкти ЧФ розкидані по всьому Криму, уявити цей комплекс важко. Та й навіщо. Не передбачено це в такому вигляді Земельним кодексом. Так, РФ потрібно укласти не один десяток договорів на оренду. А вже земля перебуває у віданні різних населених пунктів, за їхніми межами — вже компетенція райдержадміністрацій. Клопітливо. Але ж у Росії на це було аж десять років!

Попутно висувуються претензії до української сторони (зі «зливаннями» у пресу) — багато ділянок відчужено в ЧФ, передано приватним особам або комерційним фірмам під забудову. Так, це правда. Тільки претензії не за адресою.

«Голові Севастопольської міської державної адміністрації Жуньку Л.М., Голові Севастопольської міської ради Борисову В.М. ...Чорноморський флот Російської Федерації добровільно відмовляється від земельної ділянки орієнтовною площею 40,68 га в районі хутора Молочний (військове містечко №488), переданої ЧФ РФ в оренду на підставі Додатку №2 до Угоди про параметри поділу ЧФ... Командуючий Чорноморським флотом, адмірал В.Масорін» (лист №86/12-16 від 24.01.2004).

Із рішення Ялтинської міської ради №421 від 05.10.2005: «Розглянувши добровільну відмову військового санаторію ЧФ РФ «Ялта» від частини земельної ділянки...».

«Голові Севастопольської міської державної адміністрації Іванову С.А. ...прошу розглянути в установленому порядку питання про погодження використання земельної ділянки 13,5 га в районі бухти Козача, ...яка є місцем дислокації військової частини №13140 ЧФ РФ, для будівництва кварталу житлових будинків... Начальник інженерного забезпечення, розквартирування й облаштування — заступник командуючого ЧФ РФ В.Кім» (лист №82/2090-3 від 10.10.2005).

Цитати можна продовжити також із рішень Качинської селищної ради №371 від 30.12.2003, Севастопольської міськради №4148 від 14.12.2005, Массандрівської селищної ради №46 і 26 від 24.10.2006 і 27.12.2006, Феодосійської міськради №675 від 27.02.2007 тощо. Всі вони приймалися на підставі добровільної відмови або погодження з боку посадових осіб Чорноморського флоту. І жодне не було оскаржене в судах.

А з полігоном «Опук» і зовсім цікава історія. Ще 1994 року командування ЧФ адмірал Е.Балтін підписав документ, яким «у зв'язку зі скороченням робіт військової частини №09882» просив Кримський комітет із земельних ресурсів і Ленінський райвиконком «вилучити в народне господарство» 11 тисяч 963 гектари. А 1998 року президент Л.Кучма підписав указ про створення заповідника «Опукський», куди з колишнього або нинішнього полігону ЧФ нібито «потрапило» понад 880 гектарів. Межі полігону, як розумієте, всі ці роки ніхто в натуру не виносив. Де що відрізалось, куди наклалося, у принципі відомо. Зокрема й місцевим органам влади, які за ці роки встигли узбережжя біля полігону великими щедрими наділами (по 100 й 250 гектарів) передати в оренду фермерам. І в людей є держакти.

За цією ж схемою суди в Севастополі вже спонукали місцеву адміністрацію здати в оренду великі ділянки землі під комерційну забудову на землях, які, як усім відомо, — у користуванні ЧФ. Тільки документів на це право Росія не оформила.

З другого боку, хто ж повірить, що якісь п'ятеро фізосіб могли отак просто одержати на території військової частини ЧФ у Массандрії ділянки під будівництво індивідуального житла? Чи там ніхто службу не несе? Чи хтось на паях? І яким чином близькі фірми, що якимсь дивом дістають змогу вести будівництво на землях військово-морської бази? Наївних серед нас немає. У Москві, думаю, теж. Тому ліпше швидше почати оформляти документи на користування землею й об'єктами нерухомості, поки все не відсудили. І,

до того ж, як запевняють експерти, якщо Росія покваліфікується, то може дешевше одержати землю в оренду в Криму. Ціни ж зростають!

Найсмачніше

В українських ЗМІ за останній рік можна було зустріти чимало гаданих сум, які називали як орендну плату за базування ЧФ на території України. Від 400 мільйонів доларів до чотирьох, а то й п'яти-шести мільярдів доларів. Обґрунтування й методика підрахунків, на жаль, ніким не здійснювалися. Маючи намір виконати свою «інвентаризацію» і оцінку орендної плати, «ДТ» поцікавилось даними експертів з оцінювання землі та нерухомості, аналітиків різних центрів у Криму, Севастополі та Києві. У результаті, дійшли висновку про необхідність вести підрахунки за двома методиками. Перша — узвичаєна в нашій країні, що називається, офіційна, заснована на вирахуванні певного відсотка від нормативної вартості землі. Ми маємо у своєму розпорядженні дані щодо нормативного грошового оцінювання всіх без винятку ділянок землі, які займає ЧФ у Криму. Цей метод дасть нам мінімальний розмір орендної плати за використання землі.

І другий метод — за міжнародними стандартами оцінювання землі, формула якого дуже проста. Земля коштує стільки, скільки доходу може принести. Що ж до нерухомості, то тут підрахунки можуть бути дуже відносними — оцінювання не здійснювалося, навіть допуск представники Фонду держмайна мали не на всі об'єкти. Що стосується плати за використання акваторії в Севастополі й оренди причалів, то ми наведемо дані центру «Номос», який використовував методику, визначену КМ України, й аналогії з оплатою, яку виконують комерційні структури.

Складність підрахунків у даному разі, за словами відомого в Україні експерта з оцінювання землі Ірини Іванової (яка, до речі, працювала в групі спеціалістів НДІСЕП із теми базування ЧФ у Криму ще в середині 90-х, про що ми згадували), полягає в тому, що об'єкти ЧФ, а отже, і земельні ділянки, не локалізовані у військово-морській базі, як це прийнято у світі, а розкидані по всьому Криму. Тому й аналогії з платою за іноземне базування в інших країнах тут не зовсім коректні. Хоча суми вражають — рахунок йде на мільярди. Можна вчинити просто, каже Ірина Іванова, і прийняти орендну ставку в 30 доларів за квадратний метр на рік, як це робиться в усьому світі. Але у нас ще до цього не звикли.

Тому звернімося до більш знайомих методів, які дадуть нам мінімум. Сьо-

годні плата за оренду землі в Україні, за наявними нормативами, має бути не менше трьох і не більше дванадцяти відсотків від нормативної грошової оцінки земельної ділянки. Для прикладу візьмемо ділянку, на якій розташований санаторій ЧФ «Ялта». Площа — 6,88 гектара. Нормативне грошове оцінювання — 19 654 053,1810 гривні. Отже, орендна плата за землю по максимуму — 12% (центр Ялти все ж таки) становитиме

2 358 486, 38 гривні на рік. Або ж 487 290, 574 долара (за офіційним курсом НБУ на 10.07.08).

Не запитуйте, де в Ялті можна орендувати землю за такими цінами. У реальному житті, звісно ж, їх немає. Тільки на папері. Але все пізнається у порівнянні. 97,75 млн. доларів нинішньої «орендної плати» за все, що є в Криму і Севастополі. І всього лише один об'єкт соціальної інфраструктури в Ялті — майже півмільйона доларів на рік.

Нормативне грошове оцінювання полігону «Опук» — 342 мільйони гривень. Застосовуємо теж максимальну ставку, бо узбережжя, навколо — заповідні землі. Отже, орендна плата за землю становитиме 41,04 млн. гривень або 8,479 млн. доларів. Все ж такі Ленінський район. О, і все це ще треба індексувати на 1,028, бо дані нормативних грошових оцінювань — минулорічні, а ціни зростають.

Ми, звісно ж, не будемо втомлювати читачів нагородженнями цифр. Підсумовуючи розрахунки спеціалістів, «класична» орендна плата тільки за землю в Криму та Севастополі (тут — за усередненими даними) може скласти на рік щонайменш — 250 млн. дол. США.

Коли врахувати, що орендна плата в Україні за квадратний метр об'єкта нерухомості, як нам пояснили у фонді майна АРК, може встановлюватися в розмірі від одного до 90% від його нормативної грошової оцінки, то експерти радять нам не ризикувати з розрахунками, не маючи на руках цих даних. І взяти до уваги думку військових спеціалістів. Віце-адмірал у відставці Володимир Безкоровайний вважає, що робити такі підрахунки, поки немає даних про стан і оцінювання об'єктів, некоректно. Але все ж ризикнемо припустити, що оренда за користування всіма об'єктами інфраструктури, включаючи 127 причалів, устаткування аеродромів, полігонів, плюс радіочастотного ресурсу й акваторії Севастополя «потягне» на суму не меншу від тієї, що утворилася шляхом класичного розрахунку орендної плати за землю. Разом півмільярда доларів.

Тепер звернемося до другого методу, прийнятого для оцінювання вартості землі та її оренди в усьому світі.

Як каже Ірина Іванова, земля коштує стільки, скільки вона коштує за вашим парканом. Тобто до уваги не беруться об'єкти, на ній споруджені, — так би мовити, земля в чистому вигляді. Так от, за парканом військових частин, які в Севастополі розташовані, як правило, у прибережній, привабливій для бізнесу зоні, сотка землі коштує 20 тис. дол. Гектар, отже, — 2 млн. дол. Якщо навіть узяти ставку в п'ять відсотків від вартості, то орендна плата становитиме 100 тис. дол. за гектар, тобто 350 млн. дол. за 3500 гектарів. Але не вся земля в Севастополі така приваблива. Хоча, якщо подивитися на півострів Херсонесський, де розташований запасний аеродром ЧФ часів холодної війни, то ціна землі під привабливий інвестиційний проект може бути й у кілька разів вищою. Тому що право оренди за чинним нині законодавством продається на аукціоні.

З урахуванням вартості оренди акваторії в Севастополі та Феодосії, орендної плати за землю плюс така ж сума за об'єкти, оренду причалів (приватні компанії платять по 1,2 млн. дол. на рік.), по Криму і по Севастополю за другим методом підрахунків виходимо на суму щонайменш у 1,5 млрд. дол. на рік.

І все це, на думку експертів, жодним чином не може суперечити тій обставині, що в Угоді про взаєморозрахунки йде посилання на те, що оренді відносять щодо базування ЧФ регулюються законодавством України. Позаяк воно передбачає, що міжнародні договори мають перевагу над внутрішнім законодавством. Тобто, як сторони домовляться. Можна ж і безплатно, каже Ірина Іванова, передати територію в оренду. Але слід пам'ятати, що країна, яка не захоче, щоб на її території знаходилася іноземна військова база, за жодні гроші не погодиться на її розміщення. А країна, яка дуже хоче таку базу в якомусь місці мати, заплатить будь-які гроші. В розумних межах, звісно. Враховуючи національні інтереси.

Наша лабораторна робота, яка не претендує на всеосяжну оцінку реального розміру орендної плати за базування Чорноморського флоту на території України, втім, мала на меті — привернути увагу керівництва України й усіх, хто багато років намагався знайти вихід із перманентного переговорного процесу до того, що є невикористаний легітимний шанс переломити сформовану тенденцію та ситуацію. Для цього необхідні лише політична воля, професійний підхід і патріотизм діла, а не слова.

Валентина САМАР (Крим)
dt.ua

(Закінчення. Поч. на 2 с.)

Те, що в Україні у розпалі голод, підтверджувало й надіслане 5 травня з Гельсінкі повідомлення про бесіду з американцем, який постійно жив у Радянському Союзі. «Населення України, колишньої квітучої житниці Європи, переживає справжній голод, — свідчив він. — Становище тут стає гіршим. На базарі за буханку хліба доводиться платити 50 рублів. Насправді це не хліб. Якщо взяти ножа й відрізати скибку, неможливо визначити, з чого він випечений — з трави, попелу чи з чогось іншого. Не схоже, що зі злаків».

8 червня другий секретар латвійського дипломатичного представництва в Москві розповідав американцям у Ризі, що в Україні, Північному Кавказі й у Поволжі «усе населення недоїдає й переживає справжній голод. Найгірші умови в Одесі, Києві й Харкові».

27 серпня паризька Le Matin опублікувала розповідь американки українського походження Марти Стебало, яка щойно повернулася з України, пробувши там місяць. Американський консул у Парижі Роберт Мерфі так підсумовував її заяву: у людей виявляються зовнішні ознаки страждань від голоду (пухлі ноги, виразки, нариви, апатія тощо). Вона стверджує, що у селах поблизу Києва багато людей змушені їсти деревину й траву. Вартіві стоять на вишках, охороняють поля й без попередження стріляють у «браконьєрів». На Поділлі місця Стебало дізналася, що від голоду померли її батьки. У Писарівці, де мешкало 800 чоловік, з минулої осені померло 150. У повідомленні стверджувалося, що в Київській області, а також в Одесі звичайним явищем став канібалізм.

Існування голоду підтвердив 4 жовтня й працівник латвійського дипломатичного представництва в Москві. Відповідаючи на пряме запитання, він сказав: «реальним фактом» є те, що «минулої зими й весни неодноразово відверто визнали перед членами дипломатичного корпусу в Москві офіційні представники комісаріату закордонних справ. Загалом дипломати у Москві вважають, що теперішній голод навіть масштабніший, ніж голод 1921—1922 років, а число померлих становить від 7 до 8 мільйонів. У той час, як хліба й іншого продовольства не вистачає по всій Росії, найгостріше нестача відчувається у південному хлібному поясі, тобто у північнокавказькому краї, на Україні й в Нижньому Поволжі. Там у колгоспи загнали практично усіх селян».

Білий дім за герметичною завісою

1933 року тема визнання Радянського Союзу жваво обговорювалася в адміністрації. Тож важко повірити у те, що президент не інформували про суть і причини голоду. Якщо ні, у Білого дому було й інше джерело інформації. Листи про голод надходили туди з перших днів перебування при владі адміністрації Рузвельта.

Серед перших американських (національних. — Прим. перекладача.) груп, що порушили це питання, були німці, які емігрували з Російської імперії та Радянського Союзу.

Поміж українських організацій першими до адміністрації звернулися Американські ветерани війни українського походження Нью-Йорка. 18 вересня вони надіслали декілька світлин і повідомлень преси міністру пошти й телеграфу Джеймсу Дж. Фарлею, який обіймав також посаду голови комітету Демократичної партії у рідному штаті Рузвельта (Нью-Йорку. — Прим. перекладача.). Лист пройшов через руки багатьох членів комітету, які відзначили, що він начинений «політичним динамітом». Після цього його відіслали до держдепартаменту, де він потрапив до Роберта Келлі. Ось його відповідь:

«Вашого листа, датованого 18 вересня 1933 року й надісланого міністру пошти й телеграфу разом з додатками — світлинами й газетними вирізками, що мають стосунок до страждань жителів України й до комуністичного руху у Сполучених Штатах, передано на розгляд держдепартаменту. Ми з цікавістю ознайомилися з ним і з додатками до нього».

Багато листів надходило від численної й активної української громади у Канаді. 2 жовтня її представники у м. Ворді, Манітобі, звернулися до президента Рузвельта з проханням «простягнути руку допомоги» й «підтримати» мільйони голодуючих на Україні та Північному Кавказі.

Того ж дня до нього апелювала Українська національна рада Канади. До листа було додано заклики й докладну заяву Марії Зук з Калмазівки, Одеської області, який дозволили залишити Україну й воз'єднатися з чоловіком-фермером з Алберті. Американський генеральний консул у Вінніпегу отримав розпорядження інформувати керівників організації, що ці обставини «схоже, не зачіпають безпо-

Історія, дипломатія і мораль

середньо американських громадян чи інтересів США, тому держдепартамент не в змозі вжити жодних заходів».

13 жовтня українська громада в м. Ошаві, Онтаріо, провела масовий мітинг протесту проти голоду й радянської політики, що до нього призвела. Його ухвали також надіслали до держдепартаменту США. Однак консульство у м. Гамілтоні отримало настанову обмежитися підтвердженням того, що лист надійшов.

Натомість у датованому 20 жовтня прес-релізі Білого дому повідомлялося про обмін листами між ФДР і президентом СРСР Михайлом Калініним щодо нормалізації відносин. 16 листопада було офіційно визнано радянський уряд.

Ті, хто з гуманітарних міркувань був занепокоєний голодом, надсилали нові листи. Українці в усьому світі зверталися до президента і держдепартаменту. 28 жовтня Павло Скоропадський, який 1918 року був українським гетьманом, звернувся до ФДР із закликом не визнавати Радянський Союз або ж наполягати на визнанні ним «права США створювати на українській території комітети допомоги голодуючим».

Жодної відповіді не надійшло. 29 жовтня Генрі Бейн з м. Едмонтона, Алберти, надіслав американському президенту написаного від руки листа з проханням про допомогу. 3 листопада українські депутати польського сейму послали телеграму, прохаючи його під час переговорів з Радянським Союзом «зважити на трагічне становище в Україні, населення якої вмирає від голоду». До посольства у Варшаві надійшла настанова підтвердити отримання листа тільки після визнання СРСР.

6 листопада Чехословацький комітет порятунку українців адресував листа президенту Рузвельту, в якому відтворювалося становище на Україні й Північному Кавказі. У ньому було прохання відрядити на Україну спеціальну американську місію, щоб вивчити радянську політику стосовно неросіян в СРСР. Жодної відповіді не зафіксовано. 11 листопада Комітет допомоги голодуючим українцям надіслав телеграму з Брюсселя з проханням відрядити до України американський комітет розслідувань. Консул США у Брюсселі отримав настанову дати стандартну відповідь — «попри співчуття до страждань тих, про кого йдеться, нині цей уряд, певно, не може вжити відповідних заходів, щоб полегшити їх».

У листопаді прохання вплинути на радянський уряд, змусивши його дозволити надсилати без оподаткування через торгзін пакети з допомогою, надходили навіть до Елеонори Рузвельт. Місіс Рузвельт відповіла: хоч вона й розуміє «велику потребу у цьому, та дуже шкодує», що нічим не може зарадити.

Радянський Союз робив усе можливе, щоб заперечити існування голоду. Коли лондонська Daily Express повідомила про те, що СРСР закупив за кордоном скромних 15000 тонн пшениці для полегшення нестачі хліба, «Правда» опублікувала 27 травня 1933 року гнівне спростування. Сталін заперечував існування голоду й продовжував експортувати зерно, щоправда, менше. 1931 року СРСР експортував 5,06 мільйона метричних тонн збіжжя. 1932-го цей рівень знизився до 1,73 мільйона, а 1933 року — до 1,68 мільйона.

Червоний терор на вулицях Нью-Йорка й Чикаго

У той час, коли мільйони українців на батьківщині гинули з голоду, українська громада Сполучених Штатів діяла. У листопаді-грудні 1933 року в багатьох містах відбулися марші протесту проти визнання Сполученими Штатами уряду, який масово виморював українців голодом. 18 листопада 1933 року 8 тисяч українців пройшли на знак протесту у Нью-Йорку від площі Вашингтона до 67-ї стріт. Натомість 500 комуністів бігли за учасниками маршу, вихоплювали в українців транспаранти, плювали на них і намагалися їх покалічити. П'ять чоловік було поранено. Лише присутність 500 поліцейських запобігла великій біді.

17 грудня в Чикаго декілька сотень комуністів влаштували масовий напад на передову колону 5000 українських американців, які брали участь у марші. Понад сто чоловік було поранено. New York Times назвала це «найгіршим заколотом упродовж декількох років».

«На учасників ходи полетіли град каміння, палиці, тухлі яйця та інші предмети з розташованої на підвищенні станції Гермітідж-авеню, що з'єднувалася мостом з Медісон-стріт. Відбулася вулична бійка. У хід пішли касти, домкрати, кулаки, приклади рушниць, допоки дожина поліційних загонів не відновила порядок».

Однією з найактивніших організацій в українсько-американській громаді була Українська національна жіноча ліга Америки. На федеральному з'їзді, що відбувся 12 листопада 1933 року, вона одностайно ухвалила меморандум Американському червоному хресту й заснувала надзвичайний допоміжний комітет. Його очолила Неллі Пелекович з Нью-Йорка. Вона надіслала листи президенту, його дружині, Корделлу Геллу, нью-йоркському епископу Менніну, у редакції багатьох газет. Пелекович переконала скульптора Олександра Архипенка пожертвувати бронзове грудцями на перший приз лотереї, проведеної для збирання коштів і закупівлі через торгзін продуктів харчування.

Ліга видрукувала також брошуру і 3 січня 1934 року надіслала її до радянського посольства. Через місяць надійшла відповідь від радника посольства Бориса Сквирського, в якій говорилося, що ідея про «навмисне знищення» радянським урядом населення України «повністю безглузда». Стверджуючи нібито упродовж останніх п'яти років українське населення щорічно зростало на 2%, він відкидав докази УНЖЛА як фальшивку. Висновок: смертність в Україні була «найнижчою з усіх республік Радянського Союзу» і «приблизно на 35% меншою, ніж за царату».

Тоді ж українсько-американська громада домагалася дії від Конгресу. 28 травня 1934 року Гамілтон Фіш — конгресмен від Нью-Йорка й один із найневтомніших критиків ФДР вніс на розгляд палати представників проект резолюції №399, в якій радянський уряд звинувачувався у виникненні голоду в Україні 1932—1933 років, висловлювалося співчуття американського народу і містився заклики до радянського уряду дозволити надавати продовольчу допомогу. Однак до голосування так і не дійшло.

Натомість у червні 1934 року дипломатичне представництво США у Ризі підготувало для держдепартаменту докладну аналітичну розробку обсягом 105 сторінок «Аграрна політика в Росії у 1932—1934 рр.» У ній говорилось: «За свідченнями закордонних спостерігачів (радянська преса

вперто мовчала на цю тему), нестача продовольства у цих районах (на Україні та Північному Кавказі. — Прим. в оригіналі.) досягла стадії голоду».

Без морального алібі

Немає сумніву, що й держдепартамент, і Білий дім мали доступ до вичерпної й вчасної інформації про голод 1932—1933 років в Україні, та свідомо вирішили не тільки не реагувати, а й замовчувати це публічно. Значною мірою з політичних причин, пов'язаних з рішенням ФДР встановити й підтримувати добрі відносини з СРСР, адміністрація Рузвельта брала участь, хоча й не безпосередньо у, ймовірно, найуспішнішому в історії запереченні голоду.

Американська адміністрація знала про становище в СРСР від своїх посольств і консульств в Європі. Вони надсилали докладні повідомлення, підготовлені на основі бесід з американськими робітниками, з тими, хто відвідав СРСР, з радянськими урядовцями, на повідомлення преси, на бесідах з радянськими громадянами й іноземцями. Усі вони наголошували на цілковитій неефективності радянської системи, посередньому рівні місцевого господарювання в СРСР і ворожості селянства, що посилювалася. Задовго до встановлення дипломатичних відносин з СРСР працівники держдепартаменту знали про те, що тисячі радянських громадян тікають до Польщі й Румунії, що на Україну для допомоги і збирання врожаю відряджають вояків і цивільні бригади. До Вашингтона надходили листи навіть від українських селян, які прохали про допомогу. Офіційною відповіддю на усі запити стосовно хавів радянського життя було послання на «нібито існуючі умови».

Про голод йшлося у дипломатичних повідомленнях ще в листопаді 1932 року. За місяць до того, як ФДР визнав радянський уряд, держдепартамент був завалений запитом та інформацією стосовно голоду, отримуючи підтвердження з Афін і Риги, що були американськими аванпостами у радянських справах.

До болісних, часом відчайдушних прохань втрутитися й допомогти жертвам голоду ставилися з ввічливою байдужістю. Відповіді держдепартаменту відображали частину угоди про визнання, де йшлося про взаємне невтручання у внутрішні справи. Оскільки це не зачіпало ані американських громадян, ані американські інтереси, не була можливою жодна акція, існував «великий сумнів, чи цей уряд може вжити нині будь-яких заходів, що зарадили б справи».

Чим не вгодили посол Булліт й інші дипломати?

З погляду американської публічної політики тривожним наслідком неспроможності адміністрації Рузвельта розібратися з правдивою інформацією про голод була чистка «експертів з російських питань» у держдепартаменті, тожотжна чистці «експертів з китайських питань» на початку 50-х років. Розчарований станом американо-радянських відносин, ФДР незлобив деяких професійних дипломатів, особливо тих, які не поділяли його поглядів на Радянський Союз. Першим серед них був Роберт Келлі. Дотримуючись політики

держдепартаменту не визнавати голод, він лишився гострим критиком радянського курсу та його методів і ніколи не був переконаний у тому, що Радянський Союз готовий відмовитися від своїх революційних цілей.

Вільям Булліт — перший посол Америки в СРСР покладав великі сподівання на встановлення дружніх відносин, та невдовзі розчарувався. До 1935 року він зображував СРСР як «державу, якою правлять фанатики, готові задля релігії комунізму пожертвувати собою й будь-ким». Булліт інформував держдепартамент, що «ані Сталін, ані будь-який інший лідер комуністичної партії антрохи не ухилилися від рішучого наміру поширити комунізм по всій землі». За це його піддали остракізму як у Радянському Союзі, так і в держдепартаменті.

Рузвельт спробував поліпшити відносини з Радянським Союзом, замінивши 1936 року Булліта Джозефом Девісом і ліквідувавши наступного року за його наполяганням відділ у східноєвропейських справах держдепартаменту та відрядивши Келлі у дипломатичне вигнання до Стамбулу. Статус відділу у російських справах дипломатичного представництва в Ризі було понижено. Та навіть це не вдовольнило радянського посла Олександра Трояновського, який і надалі скаржився на те, що усі працівники американської закордонної служби, які мають справи з СРСР, — «реакціонери».

Неймовірним винятком, звісно, був посол Девіс. Він зображував Сталіна «доброрядним, скромним, усамітненим» і «затятим демократом», який відстоював права свого народу, «ризикуючи навіть своєю владою і контролем над партією». Девіс ніколи не вірив у те, що показові процеси кінця 30-х років інсценував Сталін. У його останньому повідомленні з Москви стверджувалося, що «комунізм не загрожує Сполученим Штатам».

Зважаючи на відсутність визнаних на міжнародному рівні норм прав людини та прихильність адміністрації до встановлення тісніших зв'язків з Радянським Союзом, голод вважали внутрішньою справою СРСР, до нього ставилися скептично чи ним взагалі нехтували. Політики й ті, хто формував громадську думку, або не звертали увагу на влаштований Сталіном голод з кон'юнктурних міркувань, або ж співчували Радянському Союзу.

Це був лакмусовий папірець прихильності до «справедливішого ладу» у цій країні. Трагедія — у тому, що реальність масового голоду і колективне принесення в жертву стали настільки політизованими, що питання, чи був насправді голод, підпорядкували питанню особистих політичних цінностей. Так бунув завжди, коли людські проблеми розглядають крізь призму прихильності правим чи лівим ідеям.

Головний урок цієї трагедії полягає в універсальності людських прав і страждань. Якщо вважати, що прагнення «більшого добра» чи боротьба проти «більшого зла» вимагає подвійних стандартів сліпоти щодо несправедливості й зла, вчиненого тими, хто претендує на роль наших політичних однодумців, на жертви несправедливості й зла, ніколи не зважатимуть.

Аркадій СИДОРУК,
член Координаційної ради
з підготовки заходів у зв'язку
з 75-ми роковинами Голодомору
1932—1933 років в Україні
dr.ua

Головний рабин
України:

«Я чув, що Медведев - єврей, але на його обрізання мене не запросили»

Головний рабин Києва та України, голова Ради рабинів Єврейської конфедерації України Яків Дов Блайх відповів на запитання УНІАН.

**ДАЮ ТИСЯЧУ ВІДСОТКІВ,
ЩО В ЛУЦЕНКА НЕМАЄ
ІЗРАЇЛЬСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА**

— Шановний рабе, наскільки велика у Вас парафія?

«Парафія»... Це трохи невдало підібране слово...

Я працюю не тільки по Києву, а й по всій Україні. Я приїхав до України в січні 1990 року й відтоді працюю над збільшенням нашої громади. Точно не скажу, але в Україні налічується близько 350 тисяч євреїв. У самому Києві — 60—70 тисяч.

— Чи вважаєте всіх євреїв юдеями?

Я про це вже якось казав, що для мене немає різниці між просто євреєм і юдеєм... Це в царські часи так почали розділяти: юдеї — віросповідання, а євреї — національність.

Як ми розуміємо слово «єврей»?.. Авраам, який вважається першим євреєм, не був за національністю євреєм, а месопотамцем. А вже в Торі його назвали «єврей єврей». Єврей — це той, хто сповідує закони Торі.

— Тобто якщо я скажу, що я єврейка за національністю, то це буде неправильно сказано?

На мою думку, це буде неправильно. Немає єврея за національністю.

— Чи може будь-хто стати юдеєм?

Так, може будь-хто, хто по-справжньому цього бажає. Цій процедурі вже 3320 років — коли євреї стали євреями. Дуже багато людей в Україні приймають юдаїзм. Цим займається рабинатський суд.

Але в нас немає такої місії, аби всі люди стали євреями.

— Звідки взялися євреї в Україні?

Це запитання більше до істориків. Скажу так, що в Єгипті є лист VIII століття від єврейської київської громади. Є листи датовані ще раніше, наприклад, від коментатора Талмуда Рабі Мойше з Києва. Тобто ми знаємо, що євреї тут живуть давно.

— Чи є, на Вашу думку, в Україні антисемітизм?

Так, є, і не тільки в Україні.

— А де більший - в Україні чи Росії?

Я в Росії не живу, тому мені важко сказати. Я б сказав, що в Росії взагалі набагато більша злочинність, ніж в Україні.

Не важливий сам факт, чи є, чи нема антисемітизму, а важлива реакція на це суспільства.

Наприклад, в Америці, якщо ти зателефонуєш у поліцію і скажеш, що на тебе здійснено напад, то ти точно знаєш, що нападники будуть покарані...

А тут ти точно знаєш: чи будуть знайдені нападники, чи не будуть, усе одно вони їх ніхто не покарає.

Справа в антисемітизмі, бо напад на будь-яку людину — чи на росіянина, чи на поляка, чи на чорношкірого — це явне порушення закону.

**ЗІ СТЕПАНОМ БАНДЕРОЮ
МАЮ ДУЖЕ ГАРНІ СТОСУНКИ**

— Як Ви ставитесь до того, що в нашій політиці набула популярності тема ізраїльського громадянства? Звучали «звинувачення», що таке громадянство нібито мають деякі високопосадовці, наприклад Юрій Луценко та Євген Червоненко...

Вау, оце запитання!..

Я можу сказати вам на тисячу відсотків, що в Луценка немає ізраїльського громадянства, не було і, здається, не буде. Бо його дід і баба не були євреями.

У Червоненка є можливість зробити ізраїльське громадянство, але зараз у нього його немає.

— Чи Ви читаете художню літературу?

Раніше дуже багато читав, сьогодні набагато менше. Сьогодні більше читаю про міжнародну політику.

— Чи діє зараз у євреїв давній біблійний принцип «око за око, зуб за зуб»?

Ці слова написані в Торі, але в нас це не розуміється буквально.

— А взагалі євреї люди мстиві?

На це запитання теж дуже тяжко відповісти, бо за єврейськими законами, ми навіть на крихту не можемо зберігати зло. Але був час, коли євреї дуже страждали, і ми не можемо цього забути, хоча мститися не збираємося.

Сьогодні ми маємо свою країну — Ізраїль, свою армію, яка захищає наші права.

Євреї за всю свою історію більш за все страждали від німців, проте зараз Німеччина та Ізраїль дуже близькі. Водночас мушу сказати, що є євреї, котрі їдуть у Німеччину, але навіть не бажують абсолютно нічого купити німецького, найменшої речі.

Те саме стосується історії між євреями та українцями... Це вже минуле, і нам зараз не дуже цікаво в цьому розбиратися.

Краще дивитися на те, що буде попереду. Єврейська громада нині дуже гарно живе в Україні.

Це політики завжди починають національну тему... Це свідчить про нерозвиненість нашого суспільства. Нормальне, демократичне суспільство мало б визначити, які завдання ставити перед політиками. Якщо політики не вирішують наші питання, ми повинні їх прибрати.

Сьогодні ми до цього ще не доросли.

— Яка у Вас зараз позиція щодо Романа Шухевича?

У мене нема позиції щодо Шухевича так само, як у Шухевича нема позиції щодо мене. Я з ним не дружив і не дружу, а ось із паном Степаном Бандерою в мене дуже гарні стосунки. Я маю на увазі пана Степана Бандеру, редактора газети «Kyiv Post», який є онуком того самого пана Степана Бандери.

Це таке питання, яке мали б вирішувати історики, а не політики.

Знаєте, для мене дуже є цікавою позиція СБУ, якій більше нічим займатися, крім Шухевича та історії українців.

Я розумію, що сьогоднішня українська молодь не вихована в патріотичному дусі і їй потрібно дати якихось героїв, котрі віддавали своє життя за незалежність України. Але чи повинні ці герої бути Шухевичами чи Грушевськими, — мені важко сказати.

Ми багато разів пропонували зробити форум міжнародних істориків, які вивчали питання УПА, УНА—УНСО (мабуть, ідеться про ОУН—УПА. — Авт.)... Для мене особисто нема питання, бо ми всі знаємо, що євреї страждали і від рук українців.

Чи була організаційна політика цих структур проти євреїв? Я знаю, що була. І ніяке СБУ не може сказати мені чогось іншого, бо моя родина жила в Україні. Я все знаю з перших вуст, не від якихось комуністів чи росіян, а від своїх родичів.

Якось я отримав e-mail від української діаспори, мене запитали, як ставиться єврейська громада до Голодомору? Це був геноцид чи не геноцид?..

Знаєте, я не розумію! А що, єврейська громада мала б мати ставлення до Голодомору?! Це історія, і нічого більше! Гинули всі — і росіяни, і українці, і казахи, і євреї.

Ви запитайте сьогоднішнього випускника щось про Голодомор, про Голокост чи Сталіна! Вам стане соромно, бо він нічого не зможе сказати. Ось тут потрібно порушувати проблему.

От ви мені скажіть, що ви розумієте під словом «геноцид»?

— Геноцид — це цілеспрямоване винищення певної нації...

То, на вашу думку, Голодомор був спрямований саме проти українців як нації?

— Так.

А я вам скажу, що немає таких джерел, у яких би пересічний громадянин міг би пересвідчитися в цьому.

Так, я читав про це в єврейських газетах 30-х років, це було страшно. Знаю, що загинуло також дуже багато євреїв, бо вони жили в Україні.

Я не розумію, навіщо потрібно порушувати це питання?! Якщо, допустимо, визнають, що це був геноцид українців, то що, вони до нас повернуться? Га? То що, Україна стане багатшою? Старий, який не має що сьогодні їсти, матиме їсти, якщо скажуть, що це був геноцид? Економіка стане кращою, чи бензин стане дешевшим? Що зміниться?

**НАМ ПОТРІБНЕ СИЛЬНЕ
ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО,
ЯКОГО НЕ МОЖЕ БУТИ В РОСІЇ**

— Навіщо переводити ці речі в таке практичне русло?

(На підвищених тонах. — Авт.) Тому що в нас сьогодні є багато практичних питань, а ми займаємося ерундою!

Скажи тим на Банковій, що вони сьогодні нічого не роблять. А вони тобі скажуть: «Як нічого? Ось над Голодомором працюємо, над Шухевичем і т.д.»

Я розумію так, якщо Голодомор буде геноцидом, а Шухевич героєм, — то Україна не матиме жодним проблем (стукє кулаком по столу. — Авт.)

Якби наше суспільство було сильне, то сьогоднішні політики злетіли б так далеко, щоб і їхнього духу не було!

Сьогодні нам потрібне сильне громадянське суспільство, якого немає і не може бути в Росії. Ми сьогодні мали б поставити перед собою запитання: що ми бажемо для наших дітей, які житимуть тут через 20 років.

Я не маю на увазі ні економічне, ні політичне життя, я хочу, аби була злочинність менша, аби поважали одне одного ті, хто тут живуть, аби був нормальний рівень життя.

Скажіть мені, хто цим сьогодні займається? Ніхто! Повірте мені, що через 20 років ні Голодомор, ні Шухевич не будуть важливими!

— Чи вважаєте Ви себе патріотом України?

Т-а-а-к! Обов'язково, я дуже великий патріот! Я тут живу 18 років. А скажіть мені, скільки українців зі своїми родинами з діаспори приїхали сюди жити?

— Дуже мало.

Бачите, а я приїхав! Правда, я приїхав як єврей, аби допомогти моїм побратимам, і влюбився в Україну.

— Ви за вступ України в НАТО?

Так. Гадаю, якби була правильна піар-кампанія щодо НАТО в Україні, то тут би не було жодної людини, яка була б проти в НАТО.

Я виріс в НАТО, тобто в Америці. Я розумію, що це таке. Але, на мою думку, протиставляти це Росії — більш небезпечно для України, ніж Голодомор. Тобто Україні якомога швидше потрібно йти в НАТО, там вона буде недоступною для Росії.

А для того, аби ми туди вступили, наші громадяни повинні розуміти, що це таке.

До речі, я був у НАТО. У штаб-квартиру НАТО запросили лідерів усіх конфесій світу. Якраз під час Помаранчевої «еволюції»... Так, я її називаю еволюцією! Пам'ятаю, весь час сидів в Інтернеті, аби бути в курсі усіх подій.

Як на мене, Помаранчева еволюція дала Україні дуже великі можливості мінатися.

Те, що сьогодні відбувається між Президентом та прем'єр-міністром, — це не демократія, це гри з демократією. Українські політики для мене всі в один колір. Вони переслідують тільки власні амбіції.

Між Віктором Януковичем і Віктором Ющенком немає жодної різниці. Можливо, щось інше кажуть комуністи, але я їх просто не читаю, бо це справжні збоченці.

— Чи радяться з Вами багаті євреї України?

До наших єврейських організацій входить дуже багато багатих євреїв. Так, коли в них є якісь питання, вони можуть радитися зі мною.

— Побуває така думка, що головний капітал України зосереджений у руках євреїв...

Капітал України в руках України. Про це нема питань. Люди, слава Богу, можуть працювати, отримувати зарплату, і, можна сказати, що капітал у руках українців.

Те, що є серед найзаможніших людей України багато євреїв, — правда. Але є і Рінат Ахметов, який не єврей.

Коли українська економіка ставала на ноги, ми сказали своїм євреям: (іронічно. — Авт.) ви не працюйте, відійдіть убік, не заробляйте гроші... Але нічого не вийшло (сміється). — Авт.)

— А хіба не правда, що майже 90 відсотків російських та українських великих бізнесменів євреї? Про що це свідчить?

Не 90 відсотків, трохи менше, але правда, багато. Це свідчить про те, що вони дуже гарно працюють, вони знають, як треба працювати. У них є великі амбіції. Як на мене, успішність євреїв, перш за все пов'язана з амбіціями.

— У Верховній Раді теж, кажуть, багато євреїв...

Скільки? Знаєте, ви напевне хвора людина! Вам обов'язково потрібно до лікаря.

— Чому?

Ви мені нагадали одного політика, якого я запитав: «Скільки, ви гадаєте, євреїв в Америці?» Він мені відповів, що 20—25 мільйонів. «А в Україні?» — питаю. Він каже: «Та я не знаю, де тут не євреї!»

У Верховній Раді усього відсотків п'ять євреїв. Ви — як ті, що коли хочуть когось образити, то називають його євреєм...

— А чому вони часто приховують своє єврейство?

Тому що вирости в радянські часи, коли бути євреєм була велика проблема: майже неможливо було вступити в університет, роботи не давали...

Вони (чи їхні батьки) асимілювалися і тому сьогодні вирости вже не як євреї — з документів ніде не видно, що вони євреї, тільки якась крапелька крові від баби чи дда.

**Я ЧУВ ЩО МЕДВЕДЕВ ЄВРЕЙ,
АЛЕ НА ЙОГО ОБРІЗАННЯ
МЕНЕ НЕ ЗАПРОСИЛИ**

— У Росії побуває думка, що революцію 1917 року зробили євреї: Ленін, Троцький, Зинов'єв, Каменєв, Дзержинський... Чи погоджуєтесь з цією думкою?

Ні, не правда. Це не була єврейська революція.

Так, у революції брали участь багато євреїв, які знищували людей. Сьогодні для єврейського народу це дуже соромно. Але вони не діяли як євреї. Це люди, що відмовилися від свого єврейства.

— Кажуть, що російський Президент Дмитро Медведев єврей. Що Вам про це відомо?

Я теж про це чув. Але нічого не можу сказати більше, бо на його обрізанні не був, мене не запросили.

Яка різниця, хто він такий?!

Я вам точно скажу, що він не працює від євреїв, він працює від Путіна, а Путін точно не єврей, поки що.

— Чи залежить добробут українських євреїв від політичної ситуації в Україні?

Євреї, які живуть в Україні, живуть разом з українським суспільством.

Економіка не розбирає: ти єврей чи ти українець. Коли я купую олію чи бензин, я не питаю — чи це ціна єврейська, чи українська. І мене ніхто не запитує, чи я єврей.

Я тут живу, як усі.

— Чи вважаєте Ви слово «жид» образливим?

Це слово використовувалося як лайка в радянські часи. І сьогодні воно залишилося образливим.

— Рабе, а як би Ви оцінили євреїв — вони розумніші чи хитріші від інших?

Євреї такі, як і всі.

— Ні, вони інші...

Чому інші? Ой, я зараз слухаю антисемітизм.

Чесно скажу, що євреї мають абсолютно ті самі якості, що й інші люди.

Розмовляла
Оксана Климончук

unian.net

«Чому я не говорила правду»

«Українська правда» продовжує власне розслідування обставин різкого погіршення здоров'я Віктора Ющенка у вересні 2004 року, в рамках якого готова викласти точку зору всіх причетних до цього осіб.

Сьогодні вже очевидно, що початок інтригам навколо розслідування справи про отруєння Віктора Ющенка поклали сам президент і його оточення, які оповістили офіційну версію про те, що трапилося, не маючи на руках результатів судово-медичної експертизи.

Здоровий глузд підказує, що сам факт можливого діоксинового отруєння повинен був стати головною таємницею слідства. Але замість цього був народжений міф, пояснити який бралися всі, окрім тих, хто його породив - лікарі.

І, на жаль, в цьому теж провина самого Віктора Ющенка, оскільки жоден лікар не має права розголошувати лікарську таємницю без згоди пацієнта.

Тим часом в історії лікування Ющенка в очі впадає одна обставина - всі лікарі, які проводили медичне спостереження президента, або які його лікували за своєю базовою спеціальністю є нехай навіть дуже відомими, але, все ж таки, дерматологами.

Роль небагатьох токсикологів до цих пір залишається примарною.

Три тижні тому про своє бачення події погодилася розповісти колишній особистий лікар розділу держави Ольга Богомолец. Саме вона готувала Ющенка перед тим, як в січні 2005 року він вийшов на трибуну Верховної Ради, щоб акласти присягу президента країни.

Також редакція веде переговори про інтерв'ю з нинішнім лікарем президента Ростиславом Валіхновським, що пообіцяв зустрітися з кореспондентом «Української правди» як тільки отримає дозвіл свого пацієнта.

- Ольго Вадимівно, скажіть, чому ви вирішили розказати про вашого пацієнта саме зараз?

- Просто, чаша терпіння переповнилася до такого ступеня, що мовчати вже не можу. А порушувати закон про лікарську таємницю не мала права. Співробітники і пацієнти клініки, які свого часу не раз бачили тут Віктора Андрійовича, питають мене: чому я мовчу, чому не говорю правду? І це змусило мене запитати дозволу на порушення лікарської етики у мого колишнього пацієнта.

Це була моя особиста ініціатива. Сам Віктор Андрійович ніколи не звертався до мене з проханням коментувати стан його здоров'я. Тепер дозвіл я отримала, тому зараз можу розповісти все, що мені відоме.

- Вам на Банковій рекомендували, що говорити або не говорити під час інтерв'ю?

- Ні.

- Ви в 2004 році підтримували Майдан і голосували за Ющенка на виборах?

- Так. І була на Майдані в 2004-му - як лікар. І надавала допомогу всім, хто її потребував, незалежно від політичних переконань. Я завжди була, та і зараз проти розділення України за якою-небудь ознакою. Ми однакові.

- Коли ви познайомилися з Віктором Андрійовичем?

- У грудні 2004 року, десь в другій половині грудня. Мені подзвонив Микола Єфремович Поліщук і попросив у призначений час бути в клініці. Пізніше він і привів у клініку Віктора Андрійовича.

- Вони приїхали вдвох, чи їх супроводжував ще хтось?

- Ні, більше нікого, окрім охорони, не було.

- Віктор Андрійович сам прийшов, чи його на колясці привезли?

- Ні, він прийшов самостійно і піднявся пішки на третій поверх.

- Що конкретно від вас, як від лікаря, хотів майбутній президент?

- На різних етапах лікування переді мною ставилися різні завдання. Безпосередньо у грудні мене попросили спробувати зупинити шкірний процес, який ішов у пацієнта, і прибрати його прояви.

Пізніше, коли я стала особистим лікарем президента, я продовжувала самостійно проводити місцеве лікування, а також контролювала проведення загального лікування, яке призначалося в женецькій клініці. Також я одержувала листи від людей з пропозиціями методів лікування,

баночки і базки - я їх аналізувала і давала висновок про доцільність і можливість їх застосування.

Я отримувала рекомендації і вела з Женевою постійне листування. Повідомляла про те, що мною зроблено, як протікає захворювання, які проведені процедури, щоб потім колегіально ухвалювати правильні рішення.

- Сам Віктор Ющенко говорив про свою хворобу, чи робив якісь припущення?

- Розуміючи статус мого пацієнта і свій, випробовуючи просто пошану до величезної мужності Віктора Андрійовича, я не ставила ніяких питань, що не стосуються безпосередньо моєї роботи. Під час операцій прагнула відвернути пацієнта, розповісти щось веселе.

Єдине, що Віктор Андрійович говорив про свою хворобу - це час появи висипання. За його словами, вони з'явилися в кінці вересня - початку жовтня. До цього, за його ж словами, ніяких висипань не було.

- Ви пам'ятаєте, як поведився президент під час лікування?

- Зайшовши в приймальню, Віктор Андрійович вітався з персоналом і пацієнтами. Завжди був привітний.

А на операційному столі люди поводяться по-різному. Бувають люди мужні, а бувають - ні. Тільки уявіть собі, що у вас уражено все тіло, що це все болить, і, адже це не просто прищипи, це кістки і рани, - це дуже боляче!

Але Віктор Андрійович ніколи не скаржився. Іноді просто засипав від втоми, а іноді - навпаки: ще і жартував наді мною.

До того ж, окрім медичної, була ще й чисто естетична проблема. Я лікувала багато дітей і дорослих з пороками розвитку, коли людина виглядає не так, як виглядають інші. І я знаю наскільки це складно дивитися в дзеркало і розуміти, що ти інший і нічого не можеш з цим поробити. Це те, що одних ламає назавжди, а інші продовжують боротися, жити і працювати, розуміючи різницю між формою і суттю.

- А як же проходили процедури, наприклад, під час офіційних візитів?

- Так само, тільки без операційного столу. У готелі після закінчення всієї робочої програми, коли вже всі сплять, я розгортала міні-операційну.

В офіційні поїздки ми брали з собою по три-чотири сорочки на день тому, що пов'язки не витримували, просочувалися кров'ю, і сорочку після чергової перев'язки потрібно було міняти, щоб не просочився піджак.

- Ви говорите, що Віктор Ющенко знаходився на постійному лікуванні,

зокрема йому вводилися болезаспокійливі засоби. Чи могла його хвороба або терапія вплинути на його працездатність і здатність адекватно ухвалювати рішення?

- Я розумію, куди ви хилите... Віктор Андрійович вживав знеболюючі препарати без седативного ефекту, тобто що не містять наркотичних речовин і що не впливають на мозкову діяльність. Я не бачила в нім ознак нерівноваженості, загальмованості, якої-небудь неадекватності в ухваленні рішень. Він завжди був доброзичливий і адекватний, не визнавав читання виступів «з папірця», всю інформацію аналізував сам, умудряючись це робити навіть під час перев'язок.

Більше того, мене дивувала його життєва сила. Переді мною стояла людина, якій було дуже боляче, у якого під сорочкою по всьому тілу були рани. Але Віктор Андрійович з посмішкою виходив на трибуну і говорив про прекрасні перспективи нашої країни.

Якось увечері, під час чергового візиту з графіком роботи з 6 ранку до 12 ночі, я поскаржилася на втому, Віктор Андрійович сказав: «Олю, що це ви скаржитесь? Ви ще не знаєте, який би був графік, якби я був здоровий».

Тому коли я дивилася на президента, який стоїть на трибуні Бундестагу або в Конгресі США, я думала, якби люди, які сидять у залі, знали, як виглядає його тіло - все в ранах, пов'язках і дренажах, - вони, напевно б, слухали стоячи, схилившись перед його мужністю жити Україною, забуваючи про себе.

- Скажіть, у грудні ви Віктора Андрійовича приймали тільки в клініці, чи ще кудись виїжджали?

- Так, тільки тут. У 2005 році я ще ходила в секретаріат... А в грудні я кілька разів виїжджала ще й на дачу. В ті дні Віктор Андрійович із-за свого насиченого графіка просто не міг прийти сам.

- Мені розповідали, що це була дача Олександра Третякова.

- Можливо, але я цього не знала і нікого, окрім Віктора Андрійовича, членів його сім'ї та обслуговуючого персоналу там не бачила.

- Я знаю, що у вас був якийсь конфлікт, коли у Віктора Ющенка після інавгурації на обличчі з'явилися чорні і сині плями...

- Дивно. А я нічого не знаю про мій конфлікт з Віктором Андрійовичем! Була певна зміна кольору, але вона була пов'язана з особливостями перебігу захворювання пацієнта і процесами, що відбуваються у шкірі. Окрім цього,

утворення кіст приводило до застою крові в шкірі - вони займали весь простір і здавлювали кровоносні судини, що підсилювало ціаноз, тобто потемніння.

- Ви змогли на той момент визначити, які саме процеси проходили в організмі пацієнта?

- Я знала абсолютно чітко, що у мого пацієнта не захворювання шкіри, а реакція шкірного покриву на інтоксикацію, причина якої мені була не відома. Тому це не просто захворювання, яке раптом з'явилося і його можна лікувати, а патологічний процес, тобто хвороба, яка знаходилася на певній стадії розвитку.

Зробити яку-небудь медичну процедуру, кардинально поліпшуючу зовнішність, на жаль, було неможливо, оскільки щодня з'являлися нові елементи. Розмови про те, чому президент не працює над своєю зовнішністю, я особисто сприймала дуже хворобливо, оскільки щодня ми відвойовували у хвороби буквально міліметри шкіри особи і тіла.

Наприклад, лазерну шліфовку не можливо було робити, тому що постійно з'являлися нові кісти, і ніяка зовнішня дія не могла зупинити цей процес.

Моє завдання було в створенні фундаменту, щоб надалі Віктор Андрійович виглядав кращим. І в правильності такого підходу ви можете сьогодні переконатися.

У грудні я бачила ерозії, ранки і скориночки. Як мені пояснили, вони виникли на місці проведеної перед цим пробної лазерної процедури.

Пізніше доктор Сора говорив мені, що в Женеві вони зробили Віктору Андрійовичу пробну лазерну процедуру на декількох ділянках шкіри особи. За два тижні на цьому місці ще залишалися рани. І мені потрібно було їх вилікувати, щоб можна було хоч би нанести грим, оскільки, коли є відкриті рани, грим наносити не можна, щоб уникнути інфікування.

- Зараз, коли президент купается в ополонці, на його тілі не видно слідів хвороби. Тоді вони були, чи уражена була тільки особа?

- На момент нашої першої зустрічі в грудні висипання були в пахових областях, на шії, на обличчі і на вушних раковинах. Пізніше вони з'явилися на волосистій частині голови, на грудях, на спині і ногах, з кожним місяцем займали все більше і більше площі. Пік висипань припав на березень-червень 2005 року, коли на тілі практично не було живого місця.

- Висипання на обличчі і на тілі були ідентичні?

- Висипання ідентичним було на всьому тілі, але з особливостями протікання, які залежали від місцезаставування. Таких глибоких кіст, які були на спині, на стегнах, не могло бути, наприклад, на волосистій частині голови і на обличчі. Через те, що шкіра там примикає дуже близько до кістки, в цих місцях фізично не може розвинутися кіста розміром з горіх.

- Це не могло бути проявом різних хвороб?

- Ні. Клінічно початкова фаза скрізь була однаковою.

- Чому в результаті сліди хвороби залишилися тільки на обличчі?

- Насправді ці дрібні рубцеві зміни

є на всьому тілі. Інша справа як реагує шкіра, і як йде регенерація, тобто відновний процес. Рубці поступово регресують. На тілі це відбувається швидше.

На обличчі шкіра має максимальну кількість сальних залоз, і там було більше всього кіст, адже процес, який ішов в організмі, був пов'язаний саме з сальними залозами. За весь час хвороби від висипань були вільні тільки долоні і підшви. Це ті місяці, де сальних залоз нема.

- Вас як лікаря знайомили з якоюсь історією хвороби? Які документи ви бачили?

- У грудні попередньої історії хвороби мені не показували. Але в мене і не було ніколи необхідності в отриманні цієї історії. У мене була своя історія хвороби.

- Але перед тим, як ви почнете лікування, ви повинні знати від чого ви лікуєте пацієнта?

- Так.

- Від чого ви лікували Віктора Ющенка?

- У грудні я лікувала Віктора Андрійовича від тих проявів на шкірі, які спостерігала. За допомогою відповідних медичних процедур, які могли прискорити дозвіл того патологічного процесу, який спостерігався у пацієнта. Це було дренажування кіст і загоєння ран.

- Який попередній діагноз ви поставили Віктору Ющенку?

- Реактивна (тобто, пов'язане з дією якого-небудь екзогенного, зовнішнього токсину) зміна шкіри у вигляді дифузного акнеподібного висипу, одиничних і зливних кіст.

На момент приходу до мене ні клінічних проявів герпесу, ні інших шкірних захворювань у Віктора Андрійовича не було. У мене є фотодокументація, яку, при необхідності, я можу пред'явити і довести, що клінічно на момент грудня перерахованих вище дерматологічних захворювань у Віктора Андрійовича не було.

- Давайте з іншого боку - ви особисто робили пацієнтові якісь аналізи у вашій клініці?

- У грудні - ні.

- Я не зовсім розумію. Віктор Ющенко не був простим пацієнтом, і ви не могли не усвідомлювати відповідальності, яка на вас лежить. Як можна було приступати до лікування, не роблячи ніяких попередніх аналізів?!

- Для початку лікування проводити якісь клінічні аналізи не було необхідності. Я поясню вам простіше. Ось ви пом'яли сорочку. Мені неприпустимо де ви її пом'яли і чим. Я беру праску і прасую сорочку. Якщо ви поранилися і втрачаєте кров, що б ви віддали перевазі: щоб лікар зупинив кровотечу, чи почав з'ясовувати, де, коли і як це відбулося?

- Але ж ви призначили йому якість лікування, напевно, пацієнтові вводилися якісь препарати, він щось приймав.

- У грудні - ні.

- У чому тоді полягало лікування?

- У грудні - в проведенні виключно малоінвазивних, на рівні шкіри і підшкірної жирової клітковини, оперативних процедур. Коли у людини є новоутворення - в даному випадку

про хворобу президента»

кіста, вона приносить біль і її потрібно дрениувати. Це означає, що кісту розкривають, закладають дренаж, накладають пов'язку, проходить час, поки порожнина очиститься, і потім ранка заживає.

- Але ви ж вводили йому якісь знеболюючі препарати?

- Ми користувалися тільки локальними анестетиками. Якщо ж говорити про системне лікування, то на момент грудня Віктор Андрійович вже приймав те системне лікування, яке йому було призначено в Женеві. Знеболюючі препарати були відповідними до цього курсу лікування, оскільки болі були колосальними. Ніхто не може жити, постійно відчуваючи страшний біль.

- Але навіть якщо ви користувалися локальними засобами, ви повинні були знати реакцію його організму на ці препарати. Беручись за лікування, ви повинні були розуміти всі ризики. Невже навіть для цього не проводилися аналізи?

- Для цього не потрібно брати додаткові аналізи. Ми робили пробу на чутливість, щоб дізнатися, чи нема у пацієнта алергії. Для цього вводиться інсуліновою голочкою крихітний гудзик на передпліччі - і все.

- Давайте ще раз. Я правильно розумію, що у вашій клініці у Віктора Андрійовича не бралися абсолютні ніякі аналізи?

- У грудні - ні. Але пізніше тут, у клініці, я робила забори крові, шкіри, вмісту кіст і навіть волосся. Але ніякі дослідження, окрім банальних аналізів сечі і крові, я не проводила. Всі проби в запакованих контейнерах, які тут же підписувалися і запаковувалися мною особисто, я віддавала відповідальній особі.

- Хто це був?

- Начальник охорони президента Павло Альошин.

- Вам пояснювали, для чого ви робите огоржі?

- Ні. Мені було поставлено завдання доктором Сорою зробити забір крові у Віктора Андрійовича в спеціальні контейнери. Складно представити використання цих проб для чогось іншого, окрім додаткових досліджень. Кров охолоджували в спеціальних термосах, і її відвозили в аеропорт, оскільки рівень лабораторій в Україні не дозволяє говорити про необхідні пацієнтові додаткові дослідження.

- Де ще Віктор Ющенко проходив лікування в Україні?

- Ніде. Тільки у мене в клініці лазерної медицини на бульварі Шевченка, 17. На нашій же базі проводив необхідне лікування доктор Сора, коли приїжджав до України. На той час Віктор Андрійович не обслуговувався навіть в 4-му управлінні. Не ходив туди і пізніше, коли вже був президентом.

- Чому?

- Це було його рішення. Віктор Андрійович не ходив туди до тих пір, поки там не відбулися певні кадрові ротації.

- Він не довіряв саме тим лікарям, які були там на той час?

- Мені складно оцінювати думки президента. Якось була достатньо серйозна ситуація: порушення ритму серця. Коли я його діагностувала, то сказала, що потрібно лягти в стаціонар.

Віктор Андрійович категорично відмовлявся. Я все-таки наполягла, і ми поїхали в 4-те управління.

Довелося привезти туди необхідних консультантів ззовні, а також контролювати результати аналізів і кардіограми по телефону з женевською клінікою. З Женеві підтвердили, що аритмія є одним з можливих токсичних проявів впливу діоксину на серце. Напад вдалося швидко купірувати, а наступного дня ми вже відлетіли в зарубіжне відрядження.

- Операції, які проводили ви, належать до тих 24-ох, про які вже мовилося?

- Ні. У Женеві проводилися операції під загальним наркозом, у деяких я брала участь. Ті втручання, які я робила сама в Києві, проходили під місцевою анестезією, і їх було значно більше: дватри рази на тиждень по декілька годин. Це набагато більше, ніж 24.

- Чим операції в Женеві відрізнялися від того, що робили ви?

- Принципово - нічим. Відрізнялися об'ємом втручання і видом знеболення. Річ у тому, що кісти на тілі пацієнта були дуже глибокі, і під місцевим знеболенням їх просто неможливо було дрениувати. Окрім цього, в Женеві проводилося вилучення жирової тканини, оскільки після проведення досліджень різних тканин було доведено, що саме в жировій тканині найбільш висока концентрація діоксину.

- Хто проводив ці операції?

- Група лікарів з Женеві під керівництвом доктора Сора. Під час операції одночасно працювало 5-6 хірургів, включаючи й мене, щоб за мінімальний час дрениувати максимальну кількість кіст. Більше з України фахівців не було.

- А хто в лікарні знаходився поруч із Віктором Ющенком під час цих поїздок?

- Тільки я. Віктор Андрійович не настільки вільно володіє англійською мовою, щоб можна було запитати, як він себе відчуває, як вийшов з наркозу, пояснити, що потрібно зробити черговий аналіз крові. Весь час, поки я працювала, я цілодобово знаходилася в лікарні разом з ним.

- Хтось перевіряв, що ви з собою возите в поїздах, що йому вводите?

- Так. Моя валіза була завжди під спостереженням і контролем. Знаходилася або в мене в руках, або в охорони. А перелік медикаментів був доступний для перевірки.

- Ви говорите, що в Україні неможливо проводити подібні додаткові аналізи. Що ви маєте на увазі: у країні нема подібної техніки, чи лабораторії просто не сертифіковані?

- Наскільки мені відомо, для проведення токсикологічних досліджень найвищого ступеня складності лабораторії недостатньо оснащені.

- Скажіть, а яка у вас освіта?

- У 1989 році я закінчила лікувальний факультет Київського медичного інституту, в 91 - клінічну ординатуру по дерматології. У 93 - захистила кандидатську дисертацію з проблем алергодерматозів, у 94 - курс дерматопатології в інституті Бернарда Аккермана в США, в 97 - курс екологічної дерматології в Пенсільванському університеті, теж США. У 2003 році я захистила докторську дисертацію

на тему пороків розвитку шкіри. Окрім медичного, у мене є ще вища освіта з психології.

- Створюється враження, що Віктора Ющенка за весь час його хвороби постійно лікували тільки дерматологи, люди, які фактично упорядковують його зовнішній вигляд. І у вас, і у Ростислава Валіхонського, і у Сора первинна освіта - дерматологія. А хто лікує президента від того, що з ним відбулося?

- Вам знайоме поняття «Медичний консиліум»? Є один відповідальний, і цей відповідальний збирає всіх тих, хто йому потрібний для ухвалення правильного рішення. І на цих консиліумах в Женеві був і кардіолог, і токсиколог, і травматолог, і анестезіолог, і всі необхідні фахівці.

- Але чому всіх їх очолював дерматолог Сора, а не, скажімо, травматолог або токсиколог?

- Тут питання не в тому, хто лікар за спеціалізацією. Питання в тому, наскільки фахівець може системно мислити. Доктор Сора - це дерматолог зі світовим ім'ям, який зібрав кращих міжнародних фахівців.

Якщо ви журналіст-політолог, хіба це означає, що ви не зможете професійно написати на іншу тему? Адже базова письменність у вас є. І головне, щоб були талант, уміння і бажання розібратися в ситуації.

- Але знову-таки, ви знали його як дерматолога. Ви ж не знали його як токсиколога?

- А токсикологи були інші. Повторюю ще раз - основні прояви хвороби Віктора Андрійовича були дерматологічними. Основне, що турбувало пацієнта - це зміни на шкірі, і не дерматолог справився з ними не міг.

А, відповідно, те, що пацієнта турбує, той доктор повинен бути ведучим.

Допустимо, у людини трофічна виразка на нозі, але її причина - цукровий діабет. Один дерматолог лікуватиме цю виразку, поки не почнеться гангрена, а інший скаже: «Голубчик, потрібно лікувати цукровий діабет».

Тому, що бачивши цю трофічну виразку, він чітко розумітиме, що якщо пацієнт не понизить цукор в крові, то виразка ніколи не заживе. А ось ендокринолог возитися з трофічною виразкою взагалі не буде, так само як і токсиколог з множинними кістами на шкірі.

- Добре, але хто був фахівцем, що лікував Ющенка конкретно від діоксинувого отруєння?

- Консиліум. Адже досвіду лікування такого отруєння просто нема. Не було лікаря, який би міг прийти і сказати: «Ось у мене були 10 таких самих пацієнтів. Я їм зробив ось це, і вони видужали». До того ж, в природі нема протитрути або ліків від діоксину. Тому, лікування шукали колегіально.

- Під час перебування в Женеві з вами говорили про причини хвороби, чи робочою була єдина офіційна версія про діоксин?

- Інших версій не було. На консиліумах обговорювалися графіки зміни концентрації діоксину в крові. Після того, як робилася операція і вилучалося жирове депо, робили повторний аналіз.

Оскільки на підставі обстеження різних тканин було доведено, що в шкірі діоксину нема. Зміни в шкірі є, а самої речовини там нема, оскільки воно діє опосередковано, відбувається ланцюгова реакція. Найбільша концент-

рація діоксину була в жировій тканині. І ця жирова тканина просто механічно вилучалася для зниження вмісту діоксину в організмі.

Потім лікарі збиралися і обговорювали динаміку аналізів. П'ять-вісім фахівців. Це були і анестезіолог, і кардіолог, і травматолог, і патолог, тому що унаслідок інтоксикації були тимчасові зміни в різних органах. Наприклад, був бурсит - накопичення рідини в суглобових сумках. У Віктора Андрійовича були уражені обидва ліктьові суглоби. Доктори наполягали на тому, щоб зробити пункцію, я наполягала на тому, щоб її не робити. В результаті я відстояла три тижні терапевтичного лікування, і мені вдалося за два тижні місцевими процедурами в Києві розсмоктати рідину.

- А в Женеві вам показували повну історію хвороби Віктора Ющенка?

- Повну історію хвороби? Ні. Я їй ніколи не бачила і вона мені була не потрібна - у мене була своя історія хвороби.

- Під час колегіуму лікарів версія отруєння діоксином була прийнята остаточно, чи були ті, що сумнівалися?

- Ні, ніхто діагноз під сумнів не ставив.

Мустафа Найем

У другій частині читайте думку Ольги Богомолец про різні версії отруєння Ющенка, і чи побачить країна обличчя президента таким, як воно було до отруєння.

Соловки — це спершу страшно. Потім боляче. А потім приходить відчуття святості. Можна багато чути, читати про Соловки, розглядати фото. І лише коли ступиш на ту землю, починаєш чітко розуміти, чому ці далекі острови, де містився «мозок ГУЛАГу», для багатьох народів стали символом розкритої правди. А чи потрібна та правда нам сьогодні? Можливо, дивно виглядає підтримка на державному рівні наукових досліджень, відновлення святинь, дбайливе ставлення до місць пам'яті, коли економіка не в порядку, є значні проблеми з освітою і медициною. Але ж людина дбає про добру сучасність своєї національної спільноти лише тоді, коли зрозуміє цінність історичної самобутності народу і збагне, через що вона свого часу перестала цінувати своє. Польща, Литва, Угорщина, Східна Німеччина, Латвія, Естонія, вийшовши з «соціалістичного раю», досконало його вивчили, описали у книгах, зафіксували у документальних і художніх фільмах, створили музеї тоталітаризму. І — диво! Сьогодні в них непогано (хоча й не ідеально) функціонують економіка, освіта, культура. Утім у них були зовсім інші, ніж у нас, 1920—30-ті роки. І це спонукає нас ще ретельніше дослідити й осмислити нашу спадщину «земного раю». Україна має це пройти.

У статті для «УМ» Президент України ділиться роздумами про необхідність історичної правди і пам'яті

Святість Соловків

В ув'язненні на Соловках були знищені десятки архієреїв і кілька тисяч священників російського православ'я, Української автокефальної православної церкви і католицького духовенства, що не погодилися співпрацювати з комуністами. У 1927 році їх нібито піддав анафемі «червоної» митрополит Сергій Страгородський. Вищих чинів православ'я тримали на острові Анзер. На Соловках загинув екзарх Російської греко-католицької церкви Леонід Федоров, який доти часто спілкувався з митрополитом Андреем Шептицьким. У 1935 році, дізнавшись про смерть отця Леоніда, владика Андрей оголосив про відкриття верифікаційного процесу. У 2001 році Папа Іван Павло II під час перебування в Україні проголосив Леоніда Федорова Блаженним.

Соловецькі острови вважаються українською Голгофою — там в одній із церков влаштували велику камеру смертників для українських священників. Їхні душі моляться за нас. Цей зв'язок відчувається постійно — коли ми звертаємо до них свої думки, переживаємо за їхній біль, який вони витерпіли. Тоді міцніше наше власне розуміння: чому вони стільки терпіли. В ім'я чого. Бо є серед людей певна категорія особистостей, які навіть найвищою ціною, перед лицем смерті готові відстоювати істину: кожна людина має право на життя, кожен народ має право на свободу.

Хочу нагадати, що великий поштовх розкриттю правди про злочини нелюдської системи, зокрема соловецький концтабір, надало відзначення 1000-ліття Хрещення Київської Русі у 1988 році. В СРСР святкування зосередилися в Москві, а не в Києві. Однак у Римі Іван Павло II з 5-тисячним збором українських прочан із різних країн діаспори молився за Київ. Він очолив киевоцентричне відзначення 1000-ліття Хрещення України-Русі у соборі святого Петра у Ватикані. Понтіфік, який став символом духовного подолання комунізму, за кілька років до цього потерпів від замаху, організованого, найвірогідніше, прихильниками червонозоряної ідеології, що силкувалася встановити цілковитий контроль над душами. Він глибоко розумів цивілізаційне значення київської християнської традиції і важливість повернення світові правди про неї. Адже, можливо, саме неправда про початки й історію християнства у Східній Європі є одним із джерел, що підживлюють і не дають піти в забуття тоталітарній ідеї. «З Києва почало розквітати те християнське життя, що його виростило Євангеліє спершу на землях стародавньої Русі, відтак на територіях Східної Європи, а згодом — за Уралом, на просторах Азії», — ствердив Іван Павло II у час відвідин української столиці у червні 2001 року.

Тоді він відвідав Биківню. Можливо, у глибині душі мріяв відвідати й прообраз Биківні — Соловки...

***

Я переконаний: майбутнє має базуватися на історичній правді. Саме тому вельми вдячний ученим і громадським діячам з України й Російської Федерації, зокрема Президентові Кареліа, які цю правду повертають. Особливо хочу подякувати досліднику Юрію Дмитрієву, чия багаторічна праця розкрила місце масових поховань на Соловках і Сандармосі, опубліковано безліч архівних документів і названо поіменно значну частину загиблих соловецьких політв'язнів-українців. Також дякую членам соловецьких експедицій Ірині Фліге та світлій пам'яті Веніаміну Іоффе з петербурзького «Меморіалу». Глибоко шаную голову карельського українського земляцтва Ларису Скрипникову, зусиллями якої було організоване встановлення пам'ятного хреста «Убієним синам України» в урочищі Сандармох. Схиляюся в пошані до колишніх радянських політв'язнів — мислителя Євгена Сверстюка і публіциста Василя Овсієнка. І багатьох синів і дочок українського та інших народів, які, прислухаючись до голосу сумління, не дають нам забувати минуле — отже, допомагають залишатися людьми.

Віктор ЮЩЕНКО
umolda.kiev.ua

На порозі Соловків

У далекій стороні

Соловки — це біль і мій особистий, і всього народу. Ми близькі в цьому болю, бо немає в Україні жодної родини, яку в ХХ столітті не зачепило б чорне крило насилля й ненависті. Утім «Соловки» почалися задовго до встановлення влади більшовиків. Упродовж кількох століть у підвалах соловецького монастиря містилася тюрма для інакомислячих. І завжди тут було багато українців. Соловки — це символ неволі і віри, що пронизує товщу пам'яті нашого народу.

У 1989 році, під час першої дослідницької експедиції петербурзького «Меморіалу» на Соловки, було знайдено невідправлені листи в'язнів 1930-х. Серед них — аркуш з уривком поеми Тараса Шевченка «Неофіти», де поет порівнює царську Росію з Римом часів імператора Нерона і звертається до матері скопленого сатрапами юнака:

А ти, прескорбная, не знаєш,
Де він конає, пропадає!
Ідеш шукать його в Сибір
Чи тее... в Скфію... І ти...
І чи одна ти? Божа Мати,
І заступи вас і укрій!
Нема сім'ї, немає хати,
Немає брата, ні сестри,
Щоб незаплакани ходили,
Не катувалися в тюрмі
Або в далекій стороні...

У цих рядках — пам'ять. Шевченко карався, мучився і не казався перед державою насильства у казахському степу, однак знав про Соловки. І до нього, і після нього саме соловецька тюрма вважалася місцем, звідки не вертаються.

Сьогодні ми вже вільні. І можемо відвідувати соловецькі острови не як в'язні, а як прочани. У червні, коли українська делегація прибула на Соловки літаком, найперше подумалося: як же далеко ці острови від України, як довго етапами, товарними вагонами, пішки і в трюмах кораблів переправляли сюди каторжан. Водночас це місце надзвичайно близьке нам.

Від Києва до Соловків

Так історично склалося, що ці острови у Білому морі, віддалені від нас на тисячі кілометрів, упродовж майже тисячі літ дивним чином пов'язані з Києвом. Про це варто згадати сьогодні, у переддень 1020-ліття Хрещення Київської Русі. Соловецький монастир засновано на землях Новгородської феодальної республіки. З літописів відомо, що Великий Новгород після Києва охрестив Добриня — найближчий соратник Великого Київського князя Володимира. Сам же Володимир Великий спершу княжив у Новгороді. За переказами, на новгородських землях побував після Києва апостол Андрій Первозваний і там навчав людей віри і хрестив.

Соловецький монастир заснували святі Зосим і Саватій у 1430-х. Утім лише перші 100 років у монастирі не було тюрми. Тоді в цій скромній північній обителі були три дерев'яні церковці і невеличке чернече господарство. Однак події у світі вплинули і на віддалені молитовні острови. У 1448 році Москва перенесла до себе Київську митрополічну кафедру і вперше обрала

митрополита без згоди Вселенського патріарха. У 1453 році Османська імперія завоювала столицю Візантії Константинополь, і московські правителі проголосили себе спадкоємцями римських і візантійських імператорів. Утверджується теорія «Москва — Третій Рим». Невдовзі московського князя стали іменувати царем і утворили Московський патріархат. Нове царство поступово завойовує землі Київської держави.

У 1478 році Москва завоювала Новгородську республіку, отже, підкорила й Соловки. У 1533-му московським князем став Іван Грозний і відразу на Соловках розпочинається грандіозне кам'яне будівництво, щоб перетворити монастир на військову твердиню прикордонних північних земель. Фортецю будували впродовж дванадцяти років сотні «чорноробів» з тамтешніх народів. 1554 роком датується перша звістка про ув'язнення на Соловках.

За Петра Першого, який взявся реформувати православ'я, Соловки повстали. У 1676-му твердиню було підкорено: чернець-зрадник виказав потаємний хід, через який царські стрільці пробралися всередину і винищили всіх ченців і духовне керівництво. Як ця трагедія перегукується з Батуринською, яку відзначатимемо у листопаді цього року...

Останній отаман Січі

Після загибелі Батурина і Полтавської битви на Соловках ув'язнили кілька соратників Івана Мазепи. Згодом сюди були заслані архимандрит Гедеон Одорський, лохвицький протоієрей Рогачевський. Відомо, що в 1731 році тут загинув отець Філімон, звинувачений у користуванні «малоросійськими», а не новими московськими церковними книгами, і в тому, що «непотребними словесами московська печаті книгі зуліл і на государя хулу возлагал». У соловецьких казематах «перевиховували» також учасників повстань Степана Разіна й Омеляна Пугачова, яким, до речі, як і Іванові Мазепі, було виголошено анафему.

Тут же з 1775 по 1801 рік у темній кам'яниці пробув останній кошовий Запорозької Січі Петро Калнишевський після зруйнування козацької вольниці за наказом цариці Катерини II. Колишній соловецький в'язень Семен Підгайний свідчить: «Кожен українець, коли судила йому доля опинитися на цьому острові, передусім намагався вклонитися прахові того, хто колись був на сторожі вольностей запорозьких, на сторожі української незалежності». Прийшов час, і 5 червня цього року вклонилася кошовому делегація Української держави, яку я очолював. Гнітюче враження справляє напівпідземна келія з малесеньким заграганим віконцем, де Калнишевський провів 26 років. Йому було заборонено будь-з ким спілкуватися. Лише тричі на рік — на Різдва, Великдень, Преображення Господнє — його під конвоєм виводили до церкви причаститися. Звільнившись, 110-річний запорожець, який на той час осліп, постригся в ченці і прожив ще два роки. Місце його могили достеменно не відоме. Є лише брила мармуру з чавуною плитою і написом: «Здесь покоится прах раба Божія Петра Калнишевского, кошевого атамана некогда Сечи Запорожской, сосланного в

сію обитель по указу Ея Императорского Величества Императрицы Екатерины II-ой на смирение. Смирился и почил июля 26 дня 1803 года».

За деякими свідченнями, на могилі Калнишевського побував у 1873 році автор Гімну України Павло Чубинський, засланий царом до сусіднього Архангельська.

Невідомо, чи так уже «змирився» кошовий за наказом цариці. А побожним був завжди. Він, родом з подільської шляхти, у рідному селі Пустовийтівка (нині Сумщина) збудував власним коштом церкву Святої Трійці, що вважалася шедевром української архітектури (сьогодні вона перенесена до заповідника на острові Хортиця). У Межигірському монастирі під Києвом два собори також збудовані коштом Калнишевського (на жаль, їх знищили у 1930-ті роки). При 16 церквах, що діяли на Січі за останнього отамана, були школи й притулки для німців. 11 липня цього року Українська православна церква Київського патріархату канонізувала Петра Калнишевського як святого праведного.

Номер замість імені

Є на Великому Соловецькому острові камінь зі скромним написом «Соловецьким в'язням». Українська делегація поклала до нього квіти. Неповдалі височить цегляний будинок. Розповідають, що саме на тому місці було закопано тіла 200 загиблих в час повстання початку 1920-х років. Тоді соловецькі «політичні», вже радянські, очолені офіцерами армії Української народної республіки, повстали проти концтабірних жахів. Та братська могила розрослася за кільканадцять років.

Ушановуючи пам'ять жертв Великого голоду, згадаймо і про тисячі працюючих селян, яких перед цим «розкуркулили» й переправили у концтабір на Соловки. Згадаймо цвіт української науки й мистецтва, що навіки залишився по багатьох ямах в соловецькій землі і в урочищі Сандармох. Кожен десятий соловецький в'язень був з України.

Історики переконані, що це була перша у світі система промислового знищення людей. Тут гинули не лише від розстрілів, а й від виснаження на різних роботах на величезних теренах довкола монастиря-тюрми. На будівництві Біломор-Балтійського каналу полягло близько 100 тисяч невільників, надісланих з Соловецького табору особливого призначення. На тому будівництві у 1930-х довелося працювати і моему батькові. Його заарештували і відправили на Північ за те, що їздив у пошуках хліба без посвідки.

У музеї соловецького заповідника відтворено монастир у мініатюрі. Екскурсивод розповідає, де в концтабірні часи містилися ті чи інші бараки, адміністративні відділення. Важко уявити, що загалом по темних задушливих келіях тримали постійно до 800 осіб. Хтось помирав — присилали розмістити іншого. У Трійцькому соборі розміщувалася карантинна рота, одночасно до 700 людей. Усі етапи, які потрапляли на Соловки, відразу направляли туди. Там — безкінечні побой, постійний холод і голод, фізичне виснаження, психологічна обробка. Людей намагалися морально зламати.

Кожній людині тут давали номер. У новоприбулих відбирали всі особисті речі і видавали заношені роби, часто залиті кров'ю — зняті з розстріляних з метою економії. Тут вперше було уведено в практику ідею «хліб — за виробток!». За нею, право на їжу отримували лише ті, хто мав силу виробити важку норму. Виснажені, хворі, постарілі ставали зайвими. Отже відпрацьовувалася методика нетрудовмісткого знищення великих потоків людей і масового захоронення трупів, йшлося навіть про застосування отруйних газів. Ці методи «перевиховання» і знищення згодом тортурилися на всю систему концтаборів на обширних теренах СРСР.

Справа цивілізованого світу

Кримінальників у концтаборі комуністична влада вважала «соціально близькими», політичних (науковців, учителів, музикантів, інженерів) — смертельними ворогами. Беззаконня стало нормою і на довгі десятиліття розповзлося по всій велетенській країні. Придивімося, які цинічні тортури застосовували люди проти людей у концтаборі. «Комарики»: людину залишали без одягу в лісі, повному північних комарів. «Жердинка»: людину саджали на вузьку жердину (ноги не доставали землі) і не давали зійти упродовж кількох днів. У мороз на Святе озеро виганяли роздягнених людей і обливали крижаною водою. Найстрашнішою вважалася Секірна гора з крутою драбиною на 375 сходинок: до спини людині прив'язували колоду і штовхали вниз. Скончувалося вже мертво тіло.

На Соловках гинули люди десятків національностей, різних віросповідань. Карели, росіяни, вірмени, поляки (переважно з України), євреї (багато родом з України), білоруси, татари, казахи, якути, німці, фіни, литовці, навіть швейцарці, японці й американці.

Соловецьку систему згодом перейняли і доповнили нацисти. Однак у час, коли Соловки тільки-но ставали фабрикою смерті, світ — країна за країною — визнавав СРСР як країну «соціальної справедливості, братерства і свободи». Тепер разом з нами світ пізнає правду. Українські вчені і публіцисти відіграють у цьому важливу роль.

Як нагадує американська дослідниця Енн Еплблом, чия книга «Історія ГУЛАГу» вийшла у 2006-му українською мовою, міжнародний рух за права людини зародився саме в СРСР. Тому що дисиденти, зокрема українські, організували самвидав, стали використовувати будь-яку можливість, аби розповісти Заходу про те, що відбувається в Союзі. Сьогодні також треба говорити й писати про це, назвати поіменно загиблих, встановлювати пам'ятники жертвам і меморіальні знаки на місцях масових злочинів. Інакше комусь на думку спаде ідея повторити нелюдський експеримент над душами, а інші, не знаючи історії, не помічатимуть ознак біди, аж поки вона не станеться.

Це справа всього цивілізованого світу. Адже тоталітаризм у будь-якій точці планети загрожує всьому людству. А всезагальна пам'ять про злочини проти людськості навіть в одному кучотку земної кулі застерігає й убезпечує весь світ.

На прізвище Бандера

**Родина Провідника ОУН
упродовж кількох поколінь
платила за українську
визвольну ідею
найдорожчу ціну**

Так склалося, що ім'я Степана Бандери стало символом для націоналістичного руху, а сам Бандера ще за життя став живою легендою. Але час від часу варто пригадувати, що людина є частиною свого роду. А у випадку Степана Бандери слід згадати про предків, які заклали патріотичний підмурівок у майбутнього Провідника ОУН, про братів та сестер, що заплатили дорогу ціну за діяльність брата, про дітей, які з дитинства пережили разом зі своїм батьком те, що випало на його долю.

«Революціонер у рясі»

Попри гучне ім'я, генеалогія родин Бандер є малодослідженою. Історичні розвідки згадують діда — Михайла Бандеру, який жив у містечку Стрий на Львівщині. Пізніше, навчаючись у Стрийській гімназії, внук Степан проживатиме у нього й допомагатиме у господарчі.

Михайло і Єфросина Бандери мали чотириох дітей, усі вони пов'язали свою долю зі священством, армією чи вчительською працею. Андрій Бандера — батько Степана, був найстаршим сином у родині. Після закінчення Стрийської гімназії та богословського факультету Львівського університету у 1906 році отець Андрій Бандера розпочне свою священницьку працю у селі Старий Угринів на Калушчині. Він, молодий помічник місцевого пароха Володимира Глодзінського, в перший же рік перебування в Угринові одружився з донькою отця Глодзінського — Мирославою. А ще через якийсь час, після смерті тестя, перебрав парафію.

Згодом отця Бандеру називатимуть «революціонером у рясі» і не дарма. З проголошенням Західно-Української Народної Республіки Андрій Бандера став депутатом парламенту ЗУНР, а з початком україно-польської війни виконував обов'язки капелана в одному із полків Української Галицької Армії. Коли в УГА закінчились боєприпаси і армія перейшла за Збруч, отець Бандера також відійшов туди зі своїм військом. Незважаючи на епідемію тифу, отець до кінця залишився сповідати хворих і сам ледве пережив цю небезпечну хворобу.

Велика сім'я отця Бандери залишилася під наглядом дружини Мирослави, яка впродовж 1919—1920 років переховувала дітей. Утім повернення батька із фронту та радість родинного життя у Старому Угринові не принесли тривалого щастя для сім'ї, адже у 1922 році від туберкульозу горла померла матір. Тринадцятирічний Степан у цей час уже навчався в гімназії й, за невеликими винятками, подальше життя провів поза батьківською хатою.

Проте вплив батька на сина був беззаперечним. Так, перебуваючи в лавах Української Військової Організації,

Степан Бандера разом із батьком у 1928—му і 1930—му затримуватиметься польською поліцією. Але «революціонер у рясі» загине від рук радянського НКВС. Під час радянської окупації Степан Бандера двічі намагався вивести батька та сестер із України, проте отець Андрій передав через зв'язкового: «Від втечі з краю відмовляюся, народ залишити не можу...». 23 травня 1941 року отця Андрія арештували і перевезли до Києва. Там, після допитів, 10 липня 1941 року священника розстріляли. У 1992 році Андрія Бандеру помертно реабілітували, а його ім'я внесли у список мучеників за віру, щодо яких Українська греко-католицька церква розпочала беатифікаційний процес.

Родина майбутньої дружини Степана Бандери — Ярослави Опарівської, теж зазнала переслідувань і була знищена. Спочатку батько—священик, капеланом УГА загинув під час україно-польської війни, а в Другу світову війну бойка прокомуністичної польської Армії Людової замордувала матір, а гестапівці — брата.

Сім доль

У сім'ї Андрія і Мирослави Бандер було восьмеро дітей, щоправда, наймолодша дитина померла немовлям. Решта семеро прожили насичене страдницьке життя. Усі четверо братів загинули насильницькою смертю, а троє сестер відбули довгі роки ув'язнення.

Ще за «польських» часів батько подбав, щоб усі його діти отримали належну освіту — гімназійну та університетську. Після смерті дружини Андрій Бандера віддав своїх доньок на виховання у близькі священницькі родини, а після здобуття відповідної освіти вони повернулися до батьківського дому. Найстарша сестра, Марта, закінчила учительську семінарію і долучилася до націоналістичного підпілля. Володимира Бандера після навчання в Стрийській гімназії одружилася й разом із чоловіком виховувала шістьох дітей. Активно займалася громадською діяльністю. Наймолодша сестра, Оксана, після закінчення гімназії допомагала

батькові й учительовала. Втім лише до 1941 року, а далі батька та доньок заарештують і сестри на довгі роки опиняться поза Україною. Лише Володимирі Бандері—Давидюк вдалося пережити лихоліття війни на рідних землях. Матір шістьох дітей разом із чоловіком—священником заарештували вже у 1946 році. У час, поки подружжя відбувало кару на далекій Півночі, діти опинилися в сиротинцях.

Доля братів Степана Бандери була не менш драматичною. У тогочасному суспільстві освіті чоловіків присвячувалося значно більше уваги. Тож Олександр і Василь, молодші брати Степана, після закінчення Стрийської гімназії навчалися на агрономічному факультеті Львівської «Політехніки». Таку ж освіту здобув і Провідник ОУН, але далі його життєва дорога звивалась через в'язниці та польські й німецькі концтабори. Олександр та Василь продовжили навчання після «Політехніки»: Василь вступив на філософський факультет Львівського університету, а Олександр виїхав до Італії, де продовжив навчання у Римській вищій школі економічно-політичних наук, яку завершив із ступенем доктора.

Брати Бандери були активними діячами націоналістичного руху, тому їхній арешт нацистами не можна пов'язувати лише з діяльністю старшого брата. Промовистий факт — Олександр, який досить комфортно облаштувався в Італії і навіть одружився з родичкою міністра закордонних справ Італії Чіано, після проголошення ОУН 30 червня 1941 року Акту відновлення Української Держави свідомо повернувся, щоб працювати в Україні. Коли Степан Бандера перебував у нацистському концтаборі Заксенхаузен, Олександр і Василь відбували ув'язнення в сумновідомому Аушвіці (Освенцімі). У липні 1942 року обох братів замордували польські фольксдойчі. Розслідування смерті Олександра Бандери посприяло тому, що українцям полегшили умови перебування у найвідомішому «млині смерті».

По смерті Василя Бандери залишилася продовжувач роду — донька Дарина, яка згодом одружилася з

відомим митцем та дисидентом Опанасом Заливахою. Наймолодший із братів Бандер — Богдан, в час II Світової війни у складі похідних груп ОУН пішов на Південь і, найімовірніше, загинув від рук гестапо в 1943 році у Херсоні.

Діти «Попель»

У житті Степана Бандери було багато несподіванок. Отримавши у 1935 та 1936 році два довічних ув'язнення, уже у вересні 1939 року він опинився на волі. А зважаючи на радянську окупацію Галичини, наступні два роки провів у Кракові — без перебільшення, в центрі тогочасного українського життя. Дружина Ярослава Опарівська, активна учасниця українського підпілля, на довгі роки стала вірною супутницею Бандери у різноманітних життєвих випробуваннях. А вони розпочалися уже в 1941 році, в час арешту та перебування Провідника ОУН у концтаборі Заксенхаузен.

Із тримісячною донькою Наталкою на руках Ярослава Бандера восени 1941 року перебралася до Берліна — поближче до місця затримання чоловіка. Наступних двадцять років їй доведеться багато переїжджати та переховуватися із своїми дітьми, а їх у подружжя Бандер було троє — Наталка, Андрій та Леся. Найнапруженішими для сім'ї виявляться повоєнні роки, адже радянські спецслужби полюватимуть не лише за Провідником, а й за його дітьми. Лише до 1948 року сім'я шість разів змінюватиме місця проживання: Берлін, Інсбрук, Зеефельд, Мюнхен, Гільдесгайм, Штарнберг. Останнє місце проживання особливе — самотня хата в лісі поблизу Штарнберга. Тут Бандери впр'ягох проживали в одній кімнаті, де не було навіть електрики, а старшій доньці Наталці треба було щоденно шість кілометрів іти через ліс до школи. Згодом родина перебралася в українські табори біля Міттенвальда, але до подібних місць була прикута увага радянських спецслужб, тому Бандера майже не був із сім'єю. В наступні роки, щоб уникнути переслідувань, Бандери були вимушені поселитися у німецькому селі, де не було українців, що загрожувало дітям асиміляцією.

Так тривало до 1954 року — поки Степан Бандера не перевіз сім'ю до Мюнхена. Це економило йому щоденно 80 кілометрів їзди, а також давало нагоду дітям здобувати достатню освіту. В той час сім'я крилася під прізвищем «Попель», і Наталка Бандера згадувала: «Маючи тринадцять років, я почала читати українські газети і читала багато про Степана Бандеру. З бігом часу, на підставі різних спостережень, постійної зміни прізвища, як і через факт, що навколо мого батька завжди було багато людей, в мене виникли певні здогади. Коли раз один знайомий проговорився, то я вже була певна, що Бандера — це мій батько. Вже тоді я собі усвідомила, що я не смію казати цього моїм молодшим сестрі та братові; було б дуже небезпечно, якщо б малі діти через свою наївність у чомусь проговорилися».

А в цей час за найменшими дітьми Бандери було встановлено спостереження радянських спецслужб. Утім шкоди їм завдати не вдалося. А 15 жовтня 1959 року Степан Бандера загинув від рук радянського агента. Під час суду над убивцею Бандери його старша донька Наталка сказала: «Мій незабутній батько виховав нас у любові до Бога і України. Він був глибоко віруючим християнином і загинув за Бога та незалежну, вільну Україну — за свободу всього світу. Мій блаженної пам'яті батько, який уособлював цей великий ідеал, залишиться провідною зіркою всього мого життя, так само життя мого брата і моєї сестри та української молоді».

Сім'я по смерті батька перебралася до Канади, але життя лише частково стало спокійнішим — останньою втраченою родиною стала загадкова й несподівана смерть Андрія Бандери — сина Провідника і батька відомого в Україні журналіста Степана Бандери. Це сталося 17 липня 1984 року. Бандери, чие прізвище перекладається як «прапор», упродовж кількох поколінь платили за визвольну ідею найдорожчою ціною — власним життям.

Святослав ЛИПОВЕЦЬКИЙ
umoloda.kiev.ua

1+1 channel schedule table with columns for time and program titles like 'Серіал «Сваха»', 'Діснеї! «Король Лев»'.

ІНТЕР channel schedule table with columns for time and program titles like '«Гід країнами світу»', 'Уроки тітоньки Сови»'.

ІСТV channel schedule table with columns for time and program titles like '03:45 Факти', '07:50 Ділові факти»'.

СТБ channel schedule table with columns for time and program titles like '«За секунду до катастрофи»', '«Бізнес»'.

НОВИЙ КАНАЛ channel schedule table with columns for time and program titles like '06:05 Т/с «Мить щастя»', '06:30 М/с «Мій друг - мавпочка»'.

5 КАНАЛ channel schedule table with columns for time and program titles like '«Програма передач»', '18:45, 23:50 «Кілівський час»'.

УТ-1 channel schedule table with columns for time and program titles like '06:05, 07:00, 08:00, 15:00, 21:00 Новини»'.

НТН channel schedule table with columns for time and program titles like '06:00 Переможний голос вірующего»'.

ТРК «Україна» channel schedule table with columns for time and program titles like '05:30 Мультфільми»'.

ЕНТЕР-ФІЛЬМ channel schedule table with columns for time and program titles like '06:00 «Саундтреки»'.

ТОНІС channel schedule table with columns for time and program titles like '06:30, 20:30, 00:20, 03:10 П/р «24 години»'.

ТЕТ channel schedule table with columns for time and program titles like '06:30, 11:30, 23:00 «Дивись!»'.

12 КАНАЛ channel schedule table with columns for time and program titles like '06:00 Кінопрограма»'.

УТ-1 channel schedule table with columns for time and program titles like '17:00 Портрет»'.

Жанр: Кримінальна драма. Режисер: Джон Н. Сміт. Актори: Мішель Пфайффер, Джордж Дзундза, Кортні Б. Венс, Робін Барллетт, Джон Невілл, Лоррейн Туссен.

П'ятниця, 18 липня

1+1 channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

ІНТЕР channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

ІСТV channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

СТБ channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

НОВИЙ КАНАЛ channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

5 КАНАЛ channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

УТ-1 channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

НТН channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

ТРК «Україна» channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

ЕНТЕР-ФІЛЬМ channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

ТОНІС channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

ТЕТ channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

12 КАНАЛ channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

УТ-1 channel schedule table for Friday, 18th July, with columns for time and program titles.

1+1
06:10 М/ф «Літаючий будинок»
07:00 Музично-розважальна п/р «Ближче до зірок» - «Дискотека Аварія»
08:10 Діснеї! «Пригоди ведмедиків Гаммі»
08:35 Діснеї! «Пригоди ведмедиків Гаммі»
09:05 Квартирна лотерея «Хто там?»
10:00 «Нова хвиля - Юрмала»
11:10 «Смачна країна»
11:50 Х/ф «Володарі Всесвіту»
14:00 С/л «Хто у домі хазяїн?»
14:30 Серіал «Тато на всі руки»
15:00 Х/ф «Батько нареченої-2»
17:00 Х/ф «Жіноча логіка - 5»
19:30 «ТСН»
20:00 Х/ф «Поліцейська академія»
22:00 «Наша Russia»
22:20 Х/ф «Стриптиз»
00:50 Нічний кінозал представляє: Жан-Поль Бельмондо у бойовику «По за законом»
02:30 Нічний кінозал представляє: «Кіт Карсон»
04:05 Нічний кінозал представляє: «Познайомтеся із Джоном Доу»
05:55 «Смачна країна»

ІНТЕР
06:00 Фільм «Ні з того, ні з цього»
07:40 Фільм «Нічого стільного»
10:15 «Доки всі вдома»
11:05 Кулінарне шоу «Картата потата»
11:50 «Квадратний метр»
12:35 «Чекай мене»
14:10 Д/ф «Я вмерла разом з ним»
15:20 «Містечко»
15:55 Д.Білан, Л.Агутін, А.Варум та ін. у великому святковому концерті
17:40 Прем'єра. Фільм «Гальмівний шлях»
20:00 «Подорожці»
20:25 Прем'єра. Фільм «Гальмівний шлях»
22:40 Міс Всесвіт-2008
00:15 Фільм «Ідеальна пара»
02:05 «Знак якості»
02:50 Ключовий момент
03:35 Фільм «Остання вечеря»
05:00 М/с «Том і Джеррі-2»
05:45 Уроки тітоньки Софи

ICTV
06:50 Факти
07:05 Погода
07:10 Автопарк. Парк автомобільного періоду
07:45 Погода
07:50 С/л «Королівство кри-вих...»
10:00 Клуб колишніх дружин
10:55 С/л «Лєся+Рома»
11:40 Дитина-робот. Реаліті-шоу
12:45 Факти. День
12:55 Спорт
13:00 Квартирне питання
14:00 Шлюбні ігри-2
14:45 С/л «Золото Трої»
16:40 Х/ф «Антиснайпер-2. Подвійна мотивація»
18:45 Факти. Підсумок дня
18:55 Спорт
19:00 Х/ф «Чужий проти Хижака»
21:10 Мілла Йовович у фільмі «Обитель зла»
23:15 Х/ф «Заборонені ігри»
01:50 «Дзвінок фортуни». Інтерактив
03:20 Комедійна корпорація
03:50 Х/ф «Темніший ліс»
05:30 Х/ф «Янголи вступають у гру»

СТБ
06:45 «За секунду до катастрофи. Цунами в Альпах»
07:35 Х/ф «Раз на раз не випадає»
09:00 «Імо вдома»
10:10 «Вусолапохвіст»
10:50 «Еники-беніки»
11:25 «Наші улюблені мультфільми: «Вінні-Пух», «Боцман і попугай»
13:20 «Анекдоти»
14:20 «Юрмаліна-2004»
16:00 Х/ф «Укол парасолькою»
18:00 «Неймовірні історії кохання» з Надією Мейхер
19:00 Х/ф «Формула кохання»
21:00 «Зіркове життя. Зірки та містика»
22:00 «Моя правда. Михайло Поплавський»
23:00 «Нез'ясовно, але факт»
01:00 Х/ф «Тигр і сніг»

НОВИЙ КАНАЛ
06:05 Х/ф «Я - берлінська»
07:40 Х/ф «Злюдижжж»
09:35 Корисна площа
10:20 Х/ф «Ямакасі - 2»
12:15 Будинок закритий на ремонт
13:10 Жертва моди
14:00 Х/ф «Маленька принцеса»
15:55 Х/ф «Звільніть Віллі»
18:10 Х/ф «Чого хоче дівчина»
20:15 Х/ф «В очікуванні дива»
22:15 Комедія клуб
23:20 Х/ф «Крик»
01:45 Х/ф «Конкурс»
03:15 Х/ф «Я досі мрію про Джені»
04:45 Х/ф «Шанований присяжний»

НТН
06:00 «Маски-шоу»
06:30 «Блага звістка з Ріком Ренером»
07:00 Голос перемоги
07:20 М/ф «Лікар Пес»
08:40 М/ф «Озгі та кукарачі»
09:45 «Маски-шоу»
10:15 Х/ф «Ветеринар - 2»
12:25 Х/ф «Російський бізнес - 2»
14:25 Х/ф «Палювання на сученара»
16:30 Спецпроект «Легенди бандитської Одеси»
17:00 Х/ф «Темніший двірцових переворотів. Заповіт імператора»
19:00 Т/с «Чисто англійські вбивства»
21:15 Х/ф «Убивчий рейс»
23:15 Х/ф «Чорна кицька, білий кіт»
01:45 Програма «Клуб Нічки»
03:50 «Речовий доказ»
04:15 «Маски-шоу»
05:10 Іноземці
05:40 «Особистий погляд»

ТРК «Україна»
06:30, 09:00, 19:00, 03:30 Події
07:00, 09:30, 19:35, 04:00 Спортивні події
07:10, 09:40, 19:40, 04:05 Погода
07:20 Х/ф «Войни неба і землі»
09:50 Срібний апельсин
10:30 М/с «Качині історії»
11:00 Шоу «Льодовиковий період»
14:00 Х/ф «Невгамовний»
16:30 Щирісерднє зізнання
17:00 Суботній вечір
19:45 Т/с «Подзвони в мої двері»
22:45, 05:30 Х/ф «Гонцишк»
01:00 Критична точка
01:30 Нічні розваги
04:10 Мультфільми

ЕНТЕР-ФІЛЬМ
06:00 «Саундтреки»
07:10 «5 новин про кіно»
07:50 «Мультконцерт»
08:05 Х/ф «Однофамільець»
10:55 «Вітрина-ТБ»
11:20 «SMS-голосування»
12:05 Х/ф «Народжена революцією»
13:45 «Вітрина-ТБ»
14:20 «Кінокласика»
15:05 «5 новин про кіно»
15:35 «Вітрина-ТБ»
16:20 Х/ф «Останній узгін»
17:55 «SMS-голосування»
18:30 Х/ф «Актори»
20:35 «Топ-10: Саундтреки»
21:00 Х/ф «Каллас назавжди»
23:10 «Постер-шоу»
23:20 «SMS-голосування»
23:40 Х/ф «Справа в тунелі»
01:35 «Кінотрейлери»
02:55 Х/ф «В далекому плаванні»
04:35 «Кінотрейлери»

ТОНІС
06:00 Спецпроект
06:25 Сильні світу сього
06:50 Магія краси
07:20 Жити смачно з Джеймі Олвером
07:50 Хіт-парад диких тварин
08:50 Чиста наука
09:55 Народжені вбивати
10:55 За сім морів
11:30 Жити смачно з Джеймі Олвером
11:55 Світ навколо нас
12:55 Школа ремонту
13:50 Підводна Одисея Кусто
18:00 Народжені вбивати
19:30 Хіт-парад диких тварин
20:30 Сильні світу сього
20:45 Шоу Опри Вінфрі
21:40 Чиста наука
22:45 Архіви да Вінчі
23:45 Наука бою
00:45 Зелений дозор
01:10 Сильні світу сього
01:25 Давня Україна
05:35 Спецпроект

ТЕТ
06:30, 11:30, 23:00 «Дивись!»
07:00 Ранковий мультік
07:30, 19:30, 23:30 «Дім-2»
08:30 Мультсеріал «Табалуза»
09:00 Ретро-мультік
09:30 С/л «Мурашки по шкірі»
10:30 Телесеріал «Зірки»
12:00 «Весільний переполох»
13:00 «Заборонена зона»
14:00 «Сралаш»
14:30 «Випробування вірності»
15:00 М/с «Нова сімейка Адамсів»
16:00 «Фактор страху»
17:00 Шоу Оксани Марченко
18:00 С/л «Троє зверху-2»
18:30 С/л «Володар звірів»
20:30 Вечірній мультік
21:00 «Заборонена зона»
22:00 «Сміх без правил»
00:00 С/л «Наше таємне життя»
01:00, 02:00, 03:00, 04:00, 05:00 Сім новин
01:15, 02:15, 03:15, 04:15, 05:15, 06:00 Сьоме небо
02:30, 03:30, 04:30, 05:30 Новини спорту
02:45, 03:45, 04:45, 05:45 «7VJ»

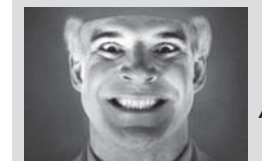

5 КАНАЛ
06:10, 18:50, 23:50 «Кітський час»
06:15, 07:10, 08:10, 22:45, 23:35, 00:15, 05:15 «Час спорту»
06:25, 07:45, 11:20, 14:20, 17:50, 23:45, 03:55 «Погода в Україні»
06:30, 08:30, 01:15 «Час-Тайм»
06:45, 08:20, 12:25, 00:25, 04:55 «Погода у світі»
07:00, 07:30, 08:00, 09:00, 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00, 15:00, 16:00, 17:00, 18:00, 21:00, 23:00, 00:00, 01:30, 04:00, 05:00 «Час новин»
07:20, 10:20, 13:20, 15:20, 17:15, 05:25 «Погода на курортах»
01:10, 08:45, 21:20, 23:25 «Бізнес-час»
07:50 «Туристичний путівник»
08:25, 00:30, 01:25 «Огляд преси»
09:30 Програма «Код життя»
09:40 Програма «Гра долі»
10:30 П/р «Не перший погляд»
11:30 «Автопілот-тест»
11:45 «Час купувати»
12:30 П/р «482: історія українського бізнесу»
13:25 Програма «Новобудова»
13:30 Програма «Драйв»
14:25 Програма «Страва від шефа»
14:40 «Ви практично здорові»
15:30 Програма «Зверни увагу»
16:20 Програма «Арсенал»
16:40 «Бістро-ТВ»
17:20 Програма «Своїми очима»
18:25, 04:30 П/р «Час за Грінвічем»
19:00 «Час новин» (рос.)
19:15, 02:00 «5 копійок»
21:30, 05:30 «Хроніка тижня»
00:35 «Арсенал»
01:45, 04:15 «Тема тижня»

УТ-1
06:05 Герой нашого часу
06:45 Д/ф «Морські мисливці»
07:45 Світ православ'я
08:05 Форсайт
08:25 Ера краси з «Орфілейм»
09:00, 11:05, 12:45, 19:50, 21:30 Погода
09:05 Прес-анонс
09:10 Екіпаж
09:40 Вихідні по-українськи
10:00 «3x4»
10:20 «Світське життя»
11:15 Мій НАМІ... Угорці в Україні
11:50 Король професії
12:05 Кордон держави
12:25 Рейс
12:55 Пляжний футбол
14:15 Богатирські ігри
15:15 Зелений коридор
15:40 Чотири стіни
16:05 Аграрна країна. Підсумок
16:30 Наша пісня
17:15 Кино. ua
17:50, 21:35 «Свято моди»
18:55 Футбол
21:00 Новини
21:20 Світ спорту
22:45 Мегалот
22:50 Суперлото, Трійка, Кено
23:00 Події світу. Підсумки
23:35 Енергопанорама
23:55 Рейтингова панорама
00:05 Герой нашого часу
00:50 Енциклопедія великих
01:20 Експерти дозволяють
01:45 «Свято моди»
03:50 Д/ф «Катерина Велика»
05:30 Право на захист
05:50 Служба розшуку дітей

12 КАНАЛ
06:00, 23:35, 00:30 Кінопрограма
06:45 Репортер
07:00 Ті, хто змінюють світ з Крєфло Долларом
07:30 Блага звістка з Ріком Реннером
08:00 Мовлення тер. громад
11:55, 16:55 Погода
10:00, 11:00 «36,6»
10:10 «Фактор страху»
10:30 Шоу Оксани Марченко
10:50 С/л «Троє зверху-2»
11:20 С/л «Володар звірів»
12:00 Вечірній мультік
12:30 «Заборонена зона»
13:00 Мовлення тер. громад
13:00 Молодіжна програма

15:00 Прямим текстом
16:00 Суспільний діалог
16:30 Соціальські новини
17:00 М-Хвиля
17:30 Мультфільми
17:50 Львів містечкий
18:20 Пам'яті Д. Мельника
19:00 Про тиждень
19:35 Право
20:05 Тележурнал «Край»
20:45 Хатка Левенятка
20:50 Світлиця. «Львівська фортуна»
21:35 Музичний коктейль
22:10 Х/ф «Гори димлять»
00:00 «Діалоги»
02:00 Нічний канал «ТК «Міст»

Жанр: Комедія
Режисер: Карл Лайнер
Актори: Кетлін Тернер, Давид Уррер, Стів Мартін

«ЛЮДИНА З ДВОМА МІЗКАМИ»

00:35, п'ятниця, 18.07.2008

Головний герой фільму - лікар-нейрохірург, віртуозний майстер своєї справи. У минулому вдвіце, він одружується на одній зі своїх пацієнток. Шлюб вищий невдалим. У той же час у віденській лабораторії йому показали живий мозок загиблої жінки. Уявіть: хірург, який все життя робив операції на мозку, - і мозок, якому потрібна тілесна оболонка.

1+1
06:35 М/ф «Літаючий будинок»
07:00 Бокс по-справжньому: Сінан Самілі Сем та Паоло Відоцц
08:15 Діснеї! «Пригоди ведмедиків Гаммі»
08:35 Діснеї! «Пригоди ведмедиків Гаммі»
09:05 Лотерея «Лото-забава»
10:00 «Нова хвиля - Юрмала»
11:00 Музично-розважальна п/р «Караоке на майдані»
12:00 Програма «Імперія кіно» представляє: романтична комедія «Кохання безплатна»
14:00 С/л «Хто у домі хазяїн?»
14:30 Серіал «Тато на всі руки»
15:00 Програма «Імперія кіно» представляє: Брюс Вільс та Кім Бейсінгер у комедії «Побачення наосліп»
17:00 «Криве дзеркало»
19:30 «ТСН»
20:15 Х/ф «Анжеліка - маркіза янголів»
22:50 Х/ф «Місто зривів»
01:15 «Кіно у деталях з Федором Бондарчуком»
02:05 Нічний кінозал представляє: фантастичний трилер «Троглодити»
03:35 Нічний кінозал представляє: «Сонячний штат»

ІНТЕР
06:00 «Дискавери»
07:25 «Квадратний метр»
08:10 Кулінарне шоу «Картата потата»
08:55 «Містечко»
09:30 «Все для тебе»
10:05 «Бійцівський клуб»
11:05 Д/ф «Дикий Китай»
12:15 П/р «Модний вирок»
13:20 Фільм «Останній кіногерой»
15:55 Фестиваль гумору «Юрмаліна 2007»
17:50 Фільм «Пасажири без багажу»
20:00 «Подорожці»
20:25 Фільм «Пасажири без багажу»
22:30 Фільм «Нікуди бігти»
00:30 «Знак якості»
02:05 Ключовий момент
02:50 Фільм «Раптово минулого літа»
04:40 Уроки тітоньки Софи
05:00 Профілактика

ICTV
06:55 Факти
07:10 Погода
07:20 С/л «Альф»
07:45 Погода
07:50 Х/ф «Антиснайпер-2. Подвійна мотивація»
09:55 Квартирне питання
10:50 Ти не повіриш!
11:40 Галопом по европах-3
12:45 Факти. День
12:55 Спорт
13:05 Почни нове життя з Миколою Томенком
13:30 Максимум в Україні
14:20 Джет Лі у бойовику «Безстрашний»
16:40 Сильвестр Сталоне у фільмі «Янгол помстив»
18:45 Факти тижня з Оксаною Соколовною
19:20 Спорт
19:25 Стівен Сігал. Курт Рассел у бойовику «Наказано знищити»
22:15 Меттью Перрі, Елзабет Харлі у комедії «Шахраї»
00:20 Про футбол
01:30 Кримінальні історії
02:15 «Дзвінок фортуни». Інтерактив
03:45 Комедійна корпорація
04:00 Х/ф «Янголи на краю поля»

СТБ
06:10 «За секунду до катастрофи. Загибель шаттлу «Коламбія»»
07:00 «У пошуках пригод»
07:40 «Навіоло світу»
09:00 «Імо вдома»
10:50 Х/ф «Формула кохання»
12:50 «Темніші історії кохання» з Надією Мейхер
13:50 «В пошуках істини. Страхи академіка Герасимова»
14:25 «Слідство вели» з Леонідом Каневським
15:25 «Документальний детектив. Фатальний діагноз»
16:00 «Правила життя. Заручники фанатизму»
17:00 «Нез'ясовно, але факт»
18:00 «Паралельний світ»
19:00 «Битва екстрасенсів»
20:00 «Наше Нове Кіно. Х/ф «Знак долі»
22:20 Х/ф «Фото моєї дівчини»
00:20 «Неймовірні історії кохання» з Надією Мейхер
01:25 Х/ф «Гроші на двоох»

НОВИЙ КАНАЛ
06:10 Х/ф «Мій батько та його нова кохана»
07:45 Церква Христова
08:00 Х/ф «Просте бажання»
09:55 Х/ф «В очікуванні дива»
11:55 Гіпноз
12:55 Шоуманія
13:35 Ексклюзив
14:10 Аналіз крові
14:50 ЖЗЛ
16:00 Х/ф «Діти шпигунів - 2»
18:00 Т/с «Щасливі разом»
19:00 Х/ф «К-911, або Собака робота-2»
21:00 Х/ф «У некті!»
22:40 Х/ф «Ноттинг Хіл»
00:40 Х/ф «Школа сатани»
02:15 Шоуманія
02:45 Ексклюзив
03:15 ЖЗЛ
04:00 Х/ф «Автофокус»

НТН
06:00 «Маски-шоу»
06:30 «Особистий погляд»
07:00 Повнота радості життя
07:40 М/ф «Лікар Пес»
09:00 М/ф «Озгі та кукарачі»
10:25 Д/ф «Найвпливовіші жінки світу. Хіларі Клінтон»
11:15 Д/ф «Найвпливовіші жінки світу. Лора Буш»
12:15 Бушидо. Сідані єдиноборства
16:30 Свідок Дайджест
17:00 Проект Леоніда Парфьонові «Російська імперія» Петро І. Фільм другий
18:15 Х/ф «Острів смерті»
20:10 Х/ф «Акули - 3»
22:10 Х/ф «Нічні хижаки»
00:10 Х/ф «І звали стокуса»
01:55 Програма «Клуб Нічки»
04:00 «Речовий доказ»
04:45 Програма «Наші»
05:35 «Особистий погляд»

ТРК «Україна»
06:30, 09:00, 18:30, 03:30 Події
07:00 Спортивні події
07:10, 09:40 Погода
07:20 Х/ф «Гонцишк»
09:30 Події спорт
09:50 Срібний апельсин
10:30 М/с «Качині історії»
11:00 Суботній вечір
13:00 Т/с «Подзвони в мої двері»
16:00 Х/ф «50 перших побачень»
18:00 Щирісерднє зізнання
19:00 Футбол. Чемпіонат України. ФК «Львів» - ФК «Шахтар» (Донецьк)
21:00 Т/с «Подзвони в мої двері»
22:20 Футбольний уїк-енд
23:30 Х/ф «Від заходу до світанку»
01:30 Нічні розваги
04:10 Х/ф «Невгамовний»
06:00 Мультфільми

ЕНТЕР-ФІЛЬМ
06:00 «Саундтреки»
07:15 «SMS-голосування»
08:05 «Мультконцерт»
08:35 Х/ф «Актори»
10:50 «Вітрина-ТБ»
11:15 «SMS-голосування»
12:00 Х/ф «Каллас назавжди»
14:10 «Вітрина-ТБ»
14:45 «Голлівуд: за лаштунками»
15:35 «SMS-голосування»
16:00 «Вітрина-ТБ»
16:25 Х/ф «Родина президента»
18:10 «SMS-голосування»
18:40 Х/ф «Родина президента»
20:25 «Топ-10: результати голосування»
21:00 Х/ф «Рамка»
22:50 «Фільм за 60 секунд»
23:05 «SMS-голосування»
23:25 Х/ф «Останнє викрадення»
00:45 «Кінотрейлери»
02:40 Х/ф «Подвиг розвідника»
04:19 «Кінотрейлери»

ТОНІС
06:00 Спецпроект
06:25 Зелений дозор
06:55 Сильні світу сього
07:20 Жити смачно з Джеймі Олвером
07:50 Хіт-парад диких тварин
08:50 Чиста наука
09:55 Народжені вбивати
10:55 За сім морів
11:30 Жити смачно з Джеймі Олвером
11:55 Світ навколо нас
12:55 Школа ремонту
13:50 Підводна Одисея Кусто
18:30 Народжені вбивати
19:30 Хіт-парад диких тварин
20:30 Сильні світу сього
20:45 Шоу Опри Вінфрі
21:40 Чиста наука
22:45 Т/с «Чингїз-хан»
23:45 Наука бою
00:45 Спецпроект
01:10 Сильні світу сього
01:25 Магія краси
01:50 Ціна перемоги
04:45 Зелений дозор
05:10 Магія краси
05:35 Спецпроект

ТЕТ
06:30, 11:30, 23:00 «Дивись!»
07:00 Ранковий мультік
07:30, 19:30, 23:30 «Дім-2»
08:30 Мультсеріал «Табалуза»
09:00 Ретро-мультік
09:30 М/с «Нова сімейка Адамсів»
10:30 Шоу Оксани Марченко
12:00 «Бла-бла-шоу»
13:00 «Заборонена зона»
14:00 «Фактор страху»
15:00 Індійське кіно. «Клятва кохання»
18:00 С/л «Троє зверху-2»
18:30 «Дорога передача»
20:30 Вечірній мультік
21:00 «Заборонена зона»
22:00 «Убойна ліга»
00:00 С/л «Наше таємне життя»
01:00, 02:00, 03:00, 04:00, 05:00 Сім новин
01:15, 02:15, 03:15, 04:15, 05:15, 06:00 Сьоме небо
01:30, 02:30, 03:30, 04:30, 05:30 Новини спорту
02:45, 03:45, 04:45, 05:45 «7VJ»

5 КАНАЛ
06:15, 07:10, 08:10, 22:45, 23:35, 00:15 «Час спорту»
06:25, 07:45, 11:20, 14:20, 17:50, 21:50, 23:45, 03:55 «Погода в Україні»
06:30, 08:30, 01:15 «Час-Тайм»
06:45, 08:20, 12:25, 16:20, 00:25, 04:55 «Погода у світі»
07:00, 07:30, 08:00, 09:00, 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00, 15:00, 17:00, 18:00, 19:00, 23:00, 00:00, 01:30, 04:00, 05:00 «Час новин»
07:20, 13:10, 18:50, 22:55, 01:10 «Погода на курортах»
07:40, 08:45, 22:13, 23:25 «Бізнес-час»
07:50 «Туристичний путівник»
08:25, 00:30, 01:25 «Огляд преси»
09:30 П/р «Вікно в Америку»
09:50 П/р «Улюблена робота»
10:20 «Погода на курортах»
10:30 Програма «Феєрія мандрів»
11:30, 12:30 «5 копійок»
13:15 П/р «Світ нерухоності»
13:30 Програма «Мотор-ТВ»
14:25 П/р «Страва від шефа»
14:40 «Зодчий»
15:20 «Код життя»
15:40 Програма «Гра долі»
16:30 Програма «ВІП-стажер»
17:10 Програма «Палата»
17:20 П/р «Не перший погляд»
18:25, 03:30 П/р «Народний контроль»
19:15, 02:00 Ток-шоу «Майдан»
21:00, 05:15 «Час: підсумок»
22:00 «Час новин» (рос.)
22:25, 04:30 П/р «Велика політика»
23:50, 01:45, 04:15 «Тема тижня»
00:35 «Коктейль»

УТ-1
06:05 Енциклопедія великих
06:30 Д/ф «Морські мисливці»
07:30 Події світу. Підсумки
08:00 Сільський час
08:25 Укравтоконтинент
08:45 Капітал Шоу «Патріот»
09:00, 12:45, 17:50, 19:45, 21:10 Погода
09:05 Крок до зірок
09:35 М/с «Лис Микита»
10:05 Хто у домі хазяїн?
10:35 Вікно в Америку
11:00 Муз. ua
11:25 Нава армія
11:55 Здоров'я
12:55 Пляжний футбол
14:25 «Знайдемо вихід»
15:30 Благосвічник
16:00 Ауденція
16:30 Пекін - 2008: на порозі Олімпіади
16:55 Футбол
19:00 Діловий світ. Тижень
19:55 Д/ф «Дім, у якому живе театр»
21:00 Новини
21:20 Наш футбол
22:10 «Світське життя»
22:55 Трійка, Кено
23:00 Ера бізнесу. Підсумки
23:30 Король професії
23:40 Оперативний об'єкт
00:00 Ера краси з «Орфілейм»
00:30 Фільм фестивалю Покров «Достоєвська дівчинка»
01:20 Служба розшуку дітей
01:25 Приміаків
02:30 Д/ф «Дім, у якому живе театр»

12 КАНАЛ
06:00, 00:30 Кінопрограма
07:00 «Зміни свій світ»
07:30 Повнота радості життя
08:00 Мовлення тер. громад
10:10 Верицька
10:20 Звятига
10:40 Про тиждень
11:10 Мультфільми
11:25 Недільний вікенд
11:40 Д/ф «Думи»
12:05 Інтеграція
12:30 Право
13:05 «Портрети на тлі часу»
13:30 Д/ф «Сорочка-вишиванка»
13:40 Зелена планета
14:00 Концерт-вітання

15:40 Духовно-релігійний канал
16:20 Довкілля і ми
16:40 «36,6»
17:05 Д/ф «Неприборкана»
17:25 Зона конфлікту
17:50 Автоклас
18:10 Вітання від Левенятка
18:50 Подаруй надію
19:10 Центр Європи
19:40 Медіа - десерт
20:10 Хатка Левенятка
20:30 Погода
20:35 М-Хвиля
21:10 Вектор
21:40 Молодіжний простір
22:20 Д/ф «У рамках долі»
23:20 Д/ф «Ексерсіс»
00:00 «Телерада»

1+1 channel schedule table with columns for time and program titles.

ІНТЕР channel schedule table with columns for time and program titles.

ICTV channel schedule table with columns for time and program titles.

СТБ channel schedule table with columns for time and program titles.

НОВИЙ КАНАЛ channel schedule table with columns for time and program titles.

5 КАНАЛ channel schedule table with columns for time and program titles.

УТ-1 channel schedule table with columns for time and program titles.

НТН channel schedule table with columns for time and program titles.

ТРК «Україна» channel schedule table with columns for time and program titles.

ЕНТЕР-ФІЛЬМ channel schedule table with columns for time and program titles.

ТОНІС channel schedule table with columns for time and program titles.

ТЕТ channel schedule table with columns for time and program titles.

12 КАНАЛ channel schedule table with columns for time and program titles.

УТ-1 channel schedule table with columns for time and program titles.

Advertisement for ICTV featuring a star and text: 'Жанр: Фантастика. Режисер: Пол У.С. Андерсон...'.

Вівторок, 22 липня

1+1 channel schedule table for Tuesday.

ІНТЕР channel schedule table for Tuesday.

ICTV channel schedule table for Tuesday.

СТБ channel schedule table for Tuesday.

НОВИЙ КАНАЛ channel schedule table for Tuesday.

5 КАНАЛ channel schedule table for Tuesday.

УТ-1 channel schedule table for Tuesday.

Advertisement for 'ЧУЖИЙ ПРОТИ ХИЖАКА' with text: 'Мільйонер Чарльз Бішоп Вейленд збирає команду вчених...'.

НТН channel schedule table for Tuesday.

ТРК «Україна» channel schedule table for Tuesday.

ЕНТЕР-ФІЛЬМ channel schedule table for Tuesday.

ТОНІС channel schedule table for Tuesday.

ТЕТ channel schedule table for Tuesday.

12 КАНАЛ channel schedule table for Tuesday.

УТ-1 channel schedule table for Tuesday.

1+1
06:00, 15:00 Серіал «Сваха»
06:30, 07:40 П/р «Сніданок з «1+1»
07:00 Діснеї! «Король Лев. Тімон і Пумба»

ІНТЕР
06:00 «Гід країнами світу-2»
06:55 «Уроки тітоньки Сови»
07:00 Новини

ICTV
06:00, 03:45 Факти
06:15, 07:50 Ділові факти
06:20, 08:00, 09:00, 02:05, 04:00 Погода

СТБ
06:10 За секунду до катастрофи. Катастрофа над Ла Маншем
07:00 Бізнес +
07:05 «Навколо світу»

НОВИЙ КАНАЛ
05:40 Т/с «Служба 21 або мислити треба позитивно»
06:30 М/с «Мій друг - мавпочка»
06:50 М/с «Мі і щипа»

5 КАНАЛ
06:00 «Програма передач»
06:10, 18:45, 23:50 «Кіївський час»
06:15, 07:10, 08:10, 22:45, 23:35, 00:15, 05:15 «Час спорту»

УТ-1
06:05, 07:00, 08:00, 15:00, 21:00 Новини
06:10, 06:55, 07:55, 23:50 Спорт
06:25, 08:35 Православ. календар

НТН
06:00 «Переможний голос віруючого»
06:30 Х/ф «Сімнадцять миттєвостей весни»
08:05 М/ф «Іван з Юкона»

ТРК «Україна»
05:30 Мультифільми
06:30 Події
07:00 Спортивні події

ЕНТЕР-ФІЛЬМ
06:05 «Вітрина-ТБ»
07:10 «5 новин про кіно»
07:40 «Мультиконцерт»

ТОНІС
14:00 Профілактика
14:20 П/р «Світські Хроніки»
15:05 М/с «Тамішня гра»

ТЕТ
06:30, 11:30, 23:00 «Дивись!»
07:00 Ранковий мультик
07:30, 17:00, 19:30, 23:30 «Дім-2»

12 КАНАЛ
06.00, 17.00 Кінопрограма
07.15 «Репортер»
07.30 «Перемож. голос віруючого»

16.00 Молодіжна програма
18.00 Телефільм
18.20 Фракія
19.20 Тема тижня

анекдоти
8 вечір, якими можна зайнятися в автомобільному коржі: Можна як слід вивчити і запам'ятати напам'ять номер машини, що стоїть попереду Вас.

Можна зробити «Вж-ж-ж-ж-ж-ж» і покрутити кермо. Це розважить і Вас, і Ваших сусідів.
Корок – це якраз те місце, де можна і навіть потрібно зайнятися нарешті вмістом власного носа.

Під час корків таксі поволі пробралася по вулицях. Пасажири, який дуже поспішав, звернувся до водія:
– Скажіть, а не могли б Ви рухатися швидше?
– Може, але нам не дозволяється покидати машину.

– Сьогодні я вийшов з дому і зустрів сусідку, яка дуже мені подобається, і вона, глянувши на мене, посміхнулася! Так, вона мені посміхнулася! Це був такий заряд позитивної енергії, що я йшов на роботу і світився від щастя! І навіть люди на вулиці, і в транспорті дарували мені усмішки, відчуваючи мій настрій! Я прийшов на роботу, а колега сказав мені:
– Ти чого ходиш як козел?
Застебни ширинку!

– Жінку треба балувати не частіше ніж один раз у місяць – щоб це не забувалося, але і не стало звичкою...
Він і вона в ліжку. Наближення кульмінації... Вона:
– О Боже!
Він:
«Що? Знову хліб забула купити?!»
З оголошення про знайомство:
– Рідкісна котина шукає витончену стерву для сумісних дискусій.

«ЗАБОРОНЕНІ ІГРИ»
23:15, субота, 19.07.2008
Майкл - приватний детектив з особливими паранормальними здібностями, що допомагають йому в його професії. Майкла наймають, щоб розслідувати смерть багача Чарльза, величезний спадок якого повинен тепер дістатися його дружині і дочці. Майкл повинен з'ясувати, чи загинув Чарльз в результаті нещасного випадку, чи його вбили.

Передплатний індекс – 96202
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 10670 від 25.11.2005 р.
Засновник і видавець – Агентство інформації та реклами МВЕДА-ЗАХІД
вул.Володимира Великого, 18, Львів, 79053, тел.: 234 02 97, факс: 297 60 97, e-mail: dr_novini@ukr.net
Передрук будь-яких текстових чи візуальних матеріалів, надрукованих у газеті, можливий за письмовою згодою редакції при обов'язковому посиланні на видання.
Редакція зберігає за собою право редагувати та скорочувати матеріали, які публікує. Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій.
Матеріали, позначені «на правах реклами», публікуються на комерційних умовах. За достовірність реклами відповідальність несе рекламодавець.
Передплатний індекс – 96202, передплатна ціна на один місяць - 5,08 грн.; на три місяці - 15,24 грн.; на шість місяців - 30,48 грн.; на рік - 60,96 грн.

Державний комітет зв'язку України УДППЗ «Укрпошта»
АБОНЕМЕНТ
«...Новини» (найменування видання)
На газету журнал 96202 (індекс видання)
Кількість комплектів
На 2008 рік по місяцях
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Кому (Прізвище, ініціали)
Куди (поштовий індекс) (адреса)
ДОСТАВОЧНА КАРТКА
На газету журнал 96202 (індекс видання)
«...Теле-, радіо-, інтернет-Новини» (найменування видання)
Вартість передплати грн. коп. Кількість комплектів
перепродавання грн. коп.
На 2008 рік по місяцях
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
поштовий індекс місто село район область вулиця
код вулиці
буд. корп. кв.
Кому (Прізвище, ініціали)

Редакція:
головний редактор – Олександр Корець,
заступник головного редактора – Олег Пендерецький,
технічний редактор – Богдан Богач,
дизайнер – Христина Хоростіль,
відділ політики – Назар Зазай,
відділ економіки – Роман Старший,
відділ мистецтва – Оксана Клименко,
відділ телегляду – Марина Дяків,
відділ радіогляду – Ольга Сало,
відділ аналітики – Анатолій Горинь,
відділ новин – Валерій Потоцький.
Філії (кореспондентські пункти):
м.Київ – Оксана Клименко,
м.Івано-Франківськ – Ельвіра Бліццова,
м.Тернопіль – Галина Михайлова,
м.Луцьк – Олександра Бігун,
м.Рівне – Григорій Кремінський,
м.Житомир – Павло Письменний,
м.Хмельницький – Микола Миколайчук,
м.Чернівці – Костянтин Журавчак.
Адміністрація:
директор – Олена Сахарук,
головний менеджер – Віталія Пенягіна.
Реклама:
Христина Карась тел.: 242 54 80, факс: 297 60 97,
моб.: 8 097 749 59 73
e-mail: dr_novini@ukr.net
Технічна підтримка редакції:
НВКФ «Техноекс»,
директор – Олександр Ренн,
Юридичне обслуговування:
Віталій Рушак.
Друк:
«Видавничий дім «Молода Галичина» (м.Львів, вул.Угорська,14).
Номер підписано до друку о 21.30. Зам. №884.
Наклад: 30000 прим.

СУЧАСНІ ЕКОЛОГІЧНІ БУДИНКИ

www.eko-bud.com.ua

*Традиційне дерев'яне каркасне будівництво (канадська технологія);

**Дерев'яне каркасне будівництво із структурних теплоізоляційних панелей (Structural Insulated Panels (SIPs) – новітні американські SIP-технології;

***Ексклюзивний фахверк та преміум-фахверк (fachwerk) – сучасний стиль дерев'яного каркасного будівництва, який поєднує дерево зі склом (при використанні новітніх німецьких та фінських технологій).

Компанія «Еко-Буд» будує сучасні екологічні будинки (від доступних котеджів до резиденцій преміум-класу):

Компанія «Еко-Буд» використовує сучасні технології каркасного будівництва доступного екологічно безпечного житла, які відзначаються високими тепло-, звукоізоляційними, енергозберігаючими, протипожежними характеристиками, вологонепроникними властивостями, легкістю та міцністю конструкції, можливістю використання будь-яких матеріалів для зовнішньої та внутрішньої обробки, комфортабельністю проживання та визнані найкращими у світі (Midwest group one: SIP) з точки зору економії коштів, матеріалів, технічних засобів, робочої сили, термінів будівництва незалежно від пори року (від 2-х тижнів до 3-х місяців).

Компанія «Еко-Буд» будує сучасні двотриповерхові споруди громадського, комерційного, господарського призначення, надбудовує (добудовує) поверхи та мансарди.

Компанія «Еко-Буд» – офіційний дистриб'ютор Компанії «Наша хата» (www.nasha-hata.kiev.ua), виробника сертифікованого в Україні будівельного матеріалу – структурних теплоізоляційних панелей (SIP), у Львівській, Тернопільській, Хмельницькій, Рівненській, Івано-Франківській, Волинській, Чернівецькій областях, - формує дилерську мережу в названих областях.

Компанія «Еко-Буд»,
вул. Володимира Великого, 18, 7-й поверх, м. Львів, Україна, 79053.
E-mail: office@eko-bud.com.ua
Телефон: + 38 032 234 02 97;
+ 38 067 372 97 20;
Факс: + 38 032 297 60 97.

Ми упевнені, що "Еко-Буд" — та компанія, яку Ви шукаєте, аби збудувати сучасний екологічний дім найвищої якості, гідний подиву. Ми збережемо Ваші нерви та забезпечимо європейський підхід до роботи і сподіваємося отримати Вашу рекомендацію для майбутньої діяльності компанії.

Програма доступного житла Компанії «Еко-Буд»
Серія: ІП «Julia» № 0015.

42 000 євро*

Периметр, м **8,00 x 8,80**
Загальна площа, м² **115,60**

1-й поверх		Мансарда	
Зала	33,82	Спальня	15,90 13,44
Кухня	11,73	Дитяча кімната	12,16 10,44
WC	1,82	Дитяча кімната	10,54 8,82
Коридор	7,67	Кімната для ігор	5,40 5,40
Госприміщення	3,18	Ванна	10,60 8,94
Загальна площа	58,22	Коридор	2,78 2,78
		Загальна площа	57,38

<http://www.wilmsag.de/haeuser.php?s=1&s2=3&haustyp=EFH&id=3&idBild=32>

* Рекомендована сума угоди спорудження будинку «під обробку» компанією-забудовником